

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Metodicko-pedagogické centrum

Národný projekt

HRA A HRAČKA AKO PODPORNÝ ČINITEĽ V PREDPRIMÁRNEJ EDUKÁCII

Iveta Grigel'ová

2014

Názov publikácie: Hra a hračka ako podporný činiteľ v predprimárnej edukácii

Recenzenti: Doc. RNDr. Viera Uherčíková, CSc.
PaedDr. Ivana Rochovská, PhD.

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave

Rok vydania: 2014

ISBN: 978-80-8052-682-5

OBSAH

ÚVOD	4
1 DIEŤA PREDŠKOLSKÉHO VEKU A HRA	5
1.1 Vymedzenie pojmu hra	7
1.2 Delenie hier a diagnostika hry	10
1.3 Pedagóg a efektívnosť hry v edukačnom procese.....	12
2 HRAČKA V ŽIVOTE DIEŤAŤA	14
2.1 Čarovné paravány – učebná pomôcka.....	17
3 EDUKAČNÉ AKTIVITY	25
3.1 Prebúdžanie jarou	25
3.2 Letný výlet.....	32
3.3 Tajomstvo jesene	38
3.4 Zimný príbeh	45
3.5 Návrhy a odporúčania pre prax	53
ZÁVER.....	55
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	56

ÚVOD

Hra je zrkadlom kultúry každej ľudskej spoločnosti. S hrou sa stretávame v každodennom živote a považujeme ju za jeho súčasť. Človeka sprevádza po celý život a naplňuje jeho detstvo, mladosť i dospelosť. Je účinným a generáciami overeným pomocníkom pri výchove a vzdelávaní. Výchovný význam hry pramení z jej funkcií, ktoré majú pri formovaní ľudskej osobnosti a jeho aktivity.

Cieľom predkladanej publikácie je prostredníctvom hry a hračky poznávať prostredie, učiť sa a meniť tým vnútorné predpoklady na uskutočňovanie ďalších činností. Na základe nej dochádza k uspokojovaniu potrieb dieťaťa. Hru staviame do popredia, pretože sa v materskej škole uplatňuje ako forma organizácie života, prostriedok a metóda. Voľba témy „Hra a hračka ako podporný činiteľ v predprimárnej edukácii“ bola zámerná. V súčasnom období je potrebné venovať viac pozornosti skvalitňovaniu hry a edukácie prostredníctvom hry v predprimárnom vzdelávaní.

Publikácia je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola objasňuje pojmy dieťa predškolského veku a hra. Venujeme sa v nej takisto teoretickej analýze hier a úlohe pedagóga pri hre. Hračku, ktorá je súčasťou hry, a svojpomocne zhotovenú variabilnú učebnú pomôcku „Čarovné paravány“ predstavujeme v druhej kapitole. Edukačné aktivity a námety hrových aktivít v práci s ňou s uvedením využitej literatúry, návrhy a odporúčania pre prax sú zahrnuté v tretej kapitole.

Veríme, že poznatky obsiahnuté v publikácii budú pedagogickým zamestnancom materských škôl pri práci s touto učebnou pomôckou slúžiť. Šírené hodnoty pomôžu poznať a hlbšie pochopiť hru detí, vcítiť sa do ich myšlienok a umožniť im plnohodnotne sa hrať, celostne sa rozvíjať, zoznámiť sa so životom a pripraviť sa na vstup do školy.

1 DIEŤA PREDŠKOLSKÉHO VEKU A HRA

Vo väčšine publikácií z oblasti vývinovej psychológie sa pod predškolským obdobím chápe obdobie medzi tretím a šiestym rokom dieťaťa. Je to čas neutíchajúcej telesnej i duševnej aktivity, veľkého záujmu o okolie a javy. Psychológovia uvádzajú, že celé predškolské obdobie je charakteristické významnými zmenami v rôznych oblastiach biologického a psychosociálneho vývoja. Pritom treba mať na zreteli, že rozdiely medzi deťmi môžu byť značné¹. Prvé roky života dieťaťa sú kľúčom k formovaniu ľudskej osobnosti, osobnosti dieťaťa. Je to náročné a najdôležitejšie obdobie v živote človeka, keď je detská myseľ otvorená a dieťa si ešte neosvojilo neprimerané návyky a zvyky správania a konania. Je začiatkom vnímania a chápania života. Je rokom prispôsobovania sa podmienkam, začiatkom formovania a rozvíjania „ja“, začiatkom budovania základov emocionálnej inteligencie². Predškolský vek Průcha³ definuje takto: „*vývojové obdobie dieťaťa od dovŕšenia tretieho roku veku po vstup do školy, teda do dovŕšenia šiesteho roku života. Hlavnou činnosťou dieťaťa je hra. V tomto vekovom období dieťa spravidla navštevuje materskú školu, ktorá ho postupne pripravuje na vstup do školy.*“ „*Predškolský vek predstavuje v živote dieťaťa obdobie mohutného rozmachu vnímania, ktoré je z hľadiska jeho budúceho vývoja potrebné podchytiť a formovať adekvátnou kombináciou edukačných nástrojov a procesov. Deti dostávajú v rodine prvotný edukačný impulz, na ktorý nadväzuje a dopĺňa inštitucionálna predškolská výchova v materskej škole. V materskej škole deti dostávajú ucelenú, systematickú a vedecky podloženú nadstavbu rodinnej výchovy. Obidve dovedna sú bázou, z ktorej budú deti v budúcnosti čerpať, a na ktorej budú ďalej rozvíjať individuálne kompetencie,*“ uvádza Podhájecká⁴.

Dieťa a hra sú pojmy, ktoré neodmysliteľne patria k sebe, súvisia spolu. Človek sa prejavuje v činnosti. Pracuje, učí sa alebo sa hrá. Vo všetkých uvedených činnostiach sa uplatňujú a rozvíjajú psychické funkcie osobnosti. Hra napĺňa hlavne detstvo. Je aktuálna aj v neskoršom období, v dospelosti. Ako človek rastie a dospieva, akoby vchádzal do nového sveta a brány detstva sa nenávratne zatvorila. V živote dieťaťa je hra odrazom jeho vedomostí, zážitkov a skúseností získaných z poznávania okolitej spoločnosti, najmä prostredníctvom vnímania a ďalších psychických procesov, napodobňovania a na základe konkrétnych činností, následne ovplyvňujúcich rozvoj osobnosti dieťaťa. V porovnaní s inými ľudskými vlastnosťami sa vyznačuje spontánnosťou, iniciatívnosťou, dobrovoľnosťou, citovým zainteresovaním, predstavivosťou a kreativitou. Hra teda v sebe koncentruje v najprirodzenejšej podobe značnú formatívne účinnú výchovnú silu pri rozvíjaní poznania i celej osobnosti dieťaťa, najmä v predškolskom období. Ak hovoríme o spoločnosti, hovoríme vlastne aj o úrovni výchovy a

¹ MERTIN, V. – GILLERNOVÁ, I. 2003. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 11

² PRUŽINSKÁ, Ľ. *Emocionálny svet detí predškolského veku*. s. 11

³ PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. 1995. *Pedagogický slovník*. s. 175

⁴ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 5

vzdelávania ľudí, ktorí spoločnosť tvoria. Keď si položíme otázku, kde a kedy dieťa, človek získava základy výchovy a vzdelania, odpovedať môžeme rôzne: buď doma v rodine alebo v materskej či základnej škole. Pri určovaní obdobia sa však naše názory zhodujú v tom, že najvýznamnejší je predškolský vek a mladší školský vek. Veľmi významný je aj aspekt spôsobu získavania poznatkov a zručností, akými formami a metódami sa výchovno-vzdelávací proces uskutočňuje, do akej miery sú tieto metódy pre dieťa prijateľné a aká je ich efektívnosť. Podľa vlastného názoru v celom výchovno-vzdelávacom procese má významné, priam nezastupiteľné miesto hra. V predškolskom veku je hra základnou, najprirodzenejšou činnosťou dieťaťa, ktorá mu pomáha orientovať sa v sociálnom prostredí a oboznamovať sa so situáciami, čím sa pripravuje na ich následné úspešné zvládnutie. O období od troch do šiestich rokov hovoríme aj ako o období zlatého veku hry. Hra je pre dieťa hlavnou a dominantnou činnosťou, špecifickou formou učenia a prípravou na školu a prácu v ďalšom živote.

Na rozdiel od predchádzajúceho obdobia je hra predškolákov obsahovo bohatšia a organizačne zložitejšia, lebo dieťa sa už nehra len samo, ale vyhľadáva skupinové hry. Túži sa hrať s ostatnými deťmi rovnako ako s dospelými a prijíma svoje úlohy, hrá svoje roly a učí sa žiť v skupine, v modelových situáciách, ktoré sú hrou vytvorené. Z intelektuálnych hier sa uplatňujú najviac *hry námetové*, v ktorých deti napodobňujú činnosti a deje svojho prostredia. Ak sa však deti pred tretím rokom sústreďujú len na jeden znak predstavovaného javu, staršie dieťa si všíma mnoho detailov. K hre mu už nestačí len základná hračka, napr. autíčko, ale potrebuje aj cestu, benzínovú pumpu a pod. Novým typom hier v tomto období sú hádanky a *didaktické hry*. Ich cieľom je rozvíjať psychické funkcie dieťaťa a uvádzať deti do sveta, ktorý nás obklopuje. Takto deti nenásilným a príjemným spôsobom pripravujeme na školu. S postupujúcim vekom sa čím ďalej tým viac uplatňujú *konštruktívne hry*. Sú to hry s konštruktívnym, technickým a prírodným materiálom. K rozvoju zmyslov prispievajú *senzorické hry*, hry so zvukmi, s hudobnými aj nehudobnými a jednoduchými hudobnými nástrojmi. V tomto veku už deťom nejde len o vytvorenie zvuku, ale sú schopné uvedomiť si rytmus a melódiu. Tým je obdobie predškolského veku vhodné aj na začatie hry s jednoduchými hudobnými nástrojmi (zobcová flauta, píšťalka, trúbka a pod.). U detí sú obľúbené aj hry so slovami: rôzne jazykolamy, riekanky, vyčítanky, hádanky a slovné hračky. Veľkému záujmu sa tešia aj *pohybové hry*, ktoré tým, že sa dieťa prestáva hrať samo a hľadá si na hru iné deti, získavajú novú sociálnu dimenziu. Každé obdobie vývoja jedinca má edukačné špecifiká. Pre deti predškolského veku je edukačným fenoménom hra. Aby priniesla svoj účel, dieťa potrebuje prirodzenú podporu a vedenie zo strany dospelých. Preto sa naplno venujme deťom, darujme im svoj čas, hru zveľaďujme, zdokonaľujme, skvalitňujme, obohacujme a rozvíjajme. Nepremárnime príležitosť dobre pripraviť deti na život⁵.

⁵ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 13

1.1 Vymedzenie pojmu hra

Detská hra je z vedeckého hľadiska mnohotvárnny problém, zložitá činnosť s mnohými rovinami konania. Znakmi hrového konania, ktorými sa vyznačuje hra a ktoré sú dôležité pre poznanie hry, sú: hra prináša radosť, hra slúži učeniu, hra nemá charakter výsledného konania. Všeobecne ponímané slovo hra sa stalo súčasťou mnohých vedeckých rozpráv, avšak pri objasňovaní jeho obsahu často ešte existuje zmätok. Obsah tohto slova nie je doteraz presne vymedzený. Mnohí autori vyslovili svoje definície hry: *El'konin*⁶ vo svojej práci *Psychológia hry* prichádza k záveru, že: „*Ľudská hra je taká činnosť, v ktorej sa zobrazujú sociálne vzťahy medzi ľuďmi, hra je také zobrazovanie ľudskej činnosti, pri ktorej sa oddeľuje jej sociálna, skutočne ľudská podstata – jej úlohy a normy vzťahov medzi ľuďmi*“. *Huizinga*⁷ hovorí: „*Hra je dobrovoľná činnosť či zamestnanie, ktoré sa vykonáva v rámci iných presne stanovených časových a priestorových hraníc, podľa dobrovoľne prijatých bezpodmienečne záväzných pravidiel, je sama o sebe cieľom a sprevádza ju pocit napätia, radosti i odlišnosti od „obyčajného života“*.“

Hru objasňujú aj mnohí ruskí pedagógovia ako *Usovová, Makarenko*⁸. *Usovová* na základe výskumu dokazuje, že pri hrách si dieťa osvojuje spoločenské skúsenosti. Zdôrazňuje nevyhnutnosť pedagogického vedenia detskej hry, ktorá musí vychádzať zo znalostí psychologického základu hry a z možností, potrieb a záujmov dieťaťa. Veľký význam hier pri duševnom vývine detí zdôrazňuje *Makarenko*. Hru považuje za vážnu prípravu na život. Dokazuje, že ona tvorí hlavné zamestnanie. Podľa psychologov dieťa síce odlišuje realitu od hry, no pomocou objektov a situácií prevzatých z reálneho sveta si vytvára svoj vlastný svet, v ktorom môže prežívať príjemné zážitky alebo spájať s nimi udalosti spôsobom, ktorý mu prináša najväčšie potešenie. Dieťa túži byť dospelým a konať ako dospelý. V hre je to možné. Aj naši pedagógovia a psychológovia sa zamýšľajú nad problematikou hry.

Názory na hru nachádzame už v diele *Komenského*, ktorý ju začleňuje do svojej pedagogickej sústavy a objasňuje jej mnohostranné možnosti pri výchove detí a mládeže. Takisto podáva dobovú charakteristiku hier, a to v spise *Svet v obrazoch*. Zdôrazňuje, že hra je najlepším výchovným prostriedkom, ale nesmie byť samoučelná, musí mať výchovný charakter. *Komenský* hru poníma ako prirodzenú potrebu detí pohybovať sa, hrať sa, lebo každé dieťa túži po pohybe. Hru u najmenších pokladá za rovnako dôležitú pre ich zdravý vývoj ako výživu a spánok. Deti treba v hrách podporovať a dozerať na ne. Správne sa tu dožaduje vedenia hier, čo má veľký význam z výchovnej stránky. Hry podporujú zdravie dieťaťa, vychovávajú jeho zmysly, zdokonaľujú pohybové funkcie, zručnosť, duševnú sviežosť a bystrosť. Hovorí: „*Je lepšie hrať sa, ako zaháľať, lebo pri hre myseľ ostáva upretá na nejakú prácu a často sa cibrí i nadanie*.“⁹ Hru

⁶ ELKONIN, D. B. 1983. *Psychológia hry*. s. 24 – 25

⁷ HUIZINGA, J. 1990. *Homo ludens*. s. 33

⁸ HOLÉCYOVÁ, O. – KLINDOVÁ, L. – BERDYCHOVÁ, J. 1961. *Hry v mateřské škole*. s. 18 – 19

⁹ KRÁLÍČEK, J. 1976. *Hrajme sa s deťmi*. s. 7

ponímal ako prirodzený prostriedok na výchovu vôle a charakterových čŕt celej osobnosti dieťaťa.

*Mastnak*¹⁰ vyzdvihuje hru a vidí v nej výraznú spojitosť s podstatou a evolúciou, čím výrazne oponuje niektorým názorom o zbytočnosti hry: „Človek je od prírody hravý, práve za pomoci hry sa prikláňa k životu a získava viac skúseností s bytím vo svete ako ten, čo uprednostňuje racionálnu prísnosť. Hra striasa zo seba povahu pomocného nástroja, náhodného prídavku a zhusťuje fakticky a podľa zmyslu načrtávaný život, v nevyhnutnom symbole komplexnej umeleckej konkretizácie.“ Hranice hry chápe značne široko – siahajú od detskej symbolickej hry až po racionálno-kombinatoristické hry. Francúzsky osvietenec *Rousseau* pokladal hru za prirodzenú činnosť dieťaťa, ktorá najlepšie upokojuje jeho túžbu po pohybe a podporuje vývin zmyslov, najmä zraku. Obracal sa na rodičov a vychovávateľov s výzvou, aby milovali deti, podporovali ich hry, ich zábavy, ich roztomilý inštinkt. Aj v tomto výroku sa prejavuje jeho úcta a láska k dieťaťu, ochrana práv dieťaťa a na jeho dobu veľmi pokroková požiadavka rešpektovať vekové zvláštnosti dieťaťa. Jeho myšlienky mali veľký význam aj preto, lebo nimi upozornil na životnú účelnosť hry¹¹.

Fröbel, ktorému pripisujú hlavnú zásluhu o tzv. objavenie hry v polovici 19. Storočia, výstižne hru charakterizuje: „... hra, zábava – to je najvyšší stupeň rozvoja dieťaťa, rozvoja človeka v tomto čase; je to totiž slobodný aktívny vnútorný jav, vyplývajúci z nevyhnutnosti a potreby tohto vnútra. Hra rodí radosť, voľnosť, spokojnosť. Hra je život dieťaťa v predškolskom veku; opierajte teda o ňu svoju výchovnú činnosť, podporujte hru, riadte ju...“¹² Sloboda hry je prvým právom. Pri starostlivej výchove dieťaťa mu ponechávame slobodu pokojne, rozumne a samostatne sa hrať, kým sa bude chcieť hrať. Propagovanie myšlienky hlbokého významu hry a jej dôležitosť i z historického aspektu je veľmi záslužné, lebo v hre ako hlavnej činnosti detí predškolského veku sa začína formovať vôľa, city, charakter a tvoria sa aj prvé citové spoločenské putá. Hru a jej vplyv na rozvoj osobnosti detí predškolského veku chápali mnohí pedagógovia v minulosti rôzne.

Ušinskij dokazuje, že hra je daná prostredím dieťaťa a priam geniálne vystihol vlastný zmysel hry – hra je podľa neho odrazom skutočnosti. V súčasnosti dochádza k zmenám v názoroch na potreby dieťaťa, jeho rozvoj a výchovu, čo podnietilo rozvíjať nové názory na hru a hrovú činnosť. Hľadajú sa cesty, ako zbaviť školu donucovania a premeniť ju na školu radostnú, tvorivú, činnú. *Habiňáková* hovorí: „... hra je najprirodzenejšia činnosť a potreby dieťaťa útleho a predškolského veku, neodmysliteľný činiteľ vývinu.“¹³ Vďaka činnosti, ktorú nazývame hrou, sa dieťa začína orientovať vo svojom najbližšom okolí. Hra predškolského dieťaťa súvisí s rozvojom

¹⁰ MASTNAK, W. 1994. *Zmysly – umenie – život*. s. 54

¹¹ HOLÉCYOVÁ, O. – KLINDOVÁ, E. – BERDYCHOVÁ, J. 1961. *Hry v mateřské škole*. s. 9

¹² ELKONIN, D. B. 1983. *Psychológia hry*. s. 14

¹³ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 14

motoriky, s rozvojom kognitívnych štruktúr, s motivačnými vývojovými faktormi, s rozvojom a naplňovaním sociálnych vzťahov¹⁴.

*Kostrub*¹⁵ definuje hru ako nevyhnutnú podporu učenia a životných vzťahov. Hra iniciovaná dieťaťom a podporovaná učiteľom je dôležitým elementom v procese výučby v materskej škole. Chápe sa ako hlavná a formatívna aktivita detstva. Pre deti je hra hlavným zdrojom poznatkov. Iba cez poznatky dieťaťa vnútorne silnie, rastie jeho tvorivý potenciál a schopnosti. Obrazne povedané, dieťa je tvorcom budúceho. Prirodzenou evolučnou cestou preberie v budúcnosti na seba úlohy dospelých. Ak bude na svoju úlohu dobre pripravené, pomôže ďalšiemu pretváraniu sveta a vývoju samého seba.

Šoltésová vo svojich známych životopisných črtách „Moje deti“ vnímavo a s veľkým rozhľadom zapisovala aj hry svojich detí, Ivčika a Elenky, ktorými napodobňovali skutočnosť zo svojho okolia a pripravovali sa na drobné domáce práce. Uvádza mnoho hier a opisuje ich priebeh tak, že sa tu predstavuje aj ako taktná metodička organizácie a priebehu detských hier. Prevládajú hry tvorivé a pohybové, najmä hry s loptou. V hrách deti zdokonaľujú svoje pohybové funkcie, zdokonaľuje sa v nich celá ich osobnosť po stránke telesnej a psychickej. Pripisovala detským hrám veľký výchovný význam¹⁶.

*Koťátková*¹⁷ hovorí, že z hry v detskom veku človek čerpá silu, skúsenosti a schopnosti po celý svoj vývoj. *Opraviľová*¹⁸ zdôrazňuje, že hra ako individuálna napodobňovacia činnosť pomáha dieťaťu spoznávať okolie i seba samého a hra ako spoločná činnosť skupiny detí, ktorá sa riadi istými pravidlami, učí rešpektovať stanovené normy, poriadok, pravidlá, ktoré vládnu vo svete.

Průcha – Walterová – Mareš uvádzajú hru ako formu činnosti, ktorá sa líši od práce aj od učenia. Hra má podľa nich viacero aspektov – poznávací, precvičovací, emocionálny, pohybový, motivačný, tvorivý, fantazijný, sociálny, rekreačný, diagnostický, terapeutický¹⁹. Autorka charakterizuje hru nasledovne: „*Hra predstavuje v živote dieťaťa najprirodzenejšiu činnosť, prostredníctvom ktorej absorbuje do vlastného vedomia obrovské množstvo poznatkov, podnetov, skúseností. Je informačnou bránou do duše dieťaťa, ktorá mu dokáže sprostredkovať prísun vnemov, pocitov, impulzov, ktorá ich dokáže transformovať do chápatelnej podoby a pomôže ich pretvoriť na vedomosti. Hra je súčasne prostriedkom, ako dieťa môže vyjadriť vlastné vnútorné pocity, postoje, vlastnosti, kompetencie a dať ich najavo okoliu. Je neodmysliteľným komunikačným prostriedkom na ceste dnu a von.*“

¹⁴ MERTIN, V. – GILLERNOVÁ, I. 2003. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 19

¹⁵ KOSTRUB, D. 2003. *Od pedagogiky k didaktice materské školy*. s. 26

¹⁶ HOLÉCYOVÁ, O. – KLINDOVÁ, L. – BERDYCHOVÁ, J. 1934. *Hry v mateřské škole*. s. 18

¹⁷ KOŤÁTKOVÁ, S. 2005. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. s. 8

¹⁸ OPRAVILOVÁ, E. 1988. *Dieťa sa hrá a spoznáva svet*. s. 27

¹⁹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 7

Hoci sa nazdávame, že vieme, čo je hra, jasne si dokážeme predstaviť hrajúce sa dieťa, avšak povedať jednoznačnú definíciu o hre je pomerne ťažké a zložité. Hru treba vidieť z rôznych aspektov – základnými sú historický, logický, psychologický a pedagogický.

1.2 Delenie hier a diagnostika hry

Hra je jedinečným tvorivým dielom dieťaťa, v ktorom sa uplatňuje celá jeho osobnosť. Hra ako jav, taký dôležitý v živote a taký bohatý svojím charakterom, vyvolal potrebu zodpovednej klasifikácie jej druhov. Oddelili sa hry dospelých od hier detí, keď sa prišlo na to, že funkcia a obsah hier sú odlišné u dospelých aj u detí. Hry detí sa predstavili v mnohých nespočítateľných formách závisiacich od veku, pohlavia, prostredia a mnohých iných činiteľov, na ktoré sa možno pozeráť z rozličného zorného uhla a z toho vzniká nevyhnutnosť krížiť zásady klasifikácie. Hra je pre dieťa predškolského veku cesta, ktorá ho pripravuje na život v kolektíve, v spoločnosti. Hlavsa hru delí do štyroch fáz: exploračná hra, manipulačná hra, precvičovacia hra, opakovacia hra²⁰. Bartušková uvádza delenie hier na konštruktívne, námetové a dramatizujúce²¹.

Delením hier sa zaoberal aj Elkonin, ktorý hry predškolského veku rozdelil na štyri skupiny. Do prvej skupiny zadelil hry napodobňovacie, do druhej skupiny dramatické hry opierajúce sa o daný obsah, do tretej hry s nekomplikovanými pravidlami podľa obsahu a do štvrtej hry s pravidlami bez obsahu. Kuric uvádza delenie hier zo psychologického hľadiska: nepodmienené reflexné alebo intuitívne, senzomotorické, intelektuálne, kolektívne²². Hra odráža kognitívny vývin, aj keď sa na jej úrovni podieľajú aj motorické, rečové a sociálne schopnosti. Pozorovaním hry sa odhaľuje úroveň myslenia a riešenia problémov. Na druhej strane facilitáciou vyšších úrovní podporujeme efektívnejšie stratégie riešenia problémov, abstraktného myslenia, kreativity a sebakontroly²³. V predškolskom období, ktoré je vrcholným obdobím hier možno pozorovať niekoľko podstatných kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien. Základnými kategóriami hier, ktoré možno diagnostikovať v predškolskom období sú:

- **Symbolická hra**

Predstavuje používanie symbolov, schopnosť náhrady jedného predmetu druhým. Podľa Piageta hra premostuje medzeru medzi reálnym zážitkom, abstraktnou myšlienkou a práve symbolická funkcia hry je veľmi dôležitá. Niekedy je symbolické prepojenie jednoduché, inokedy zložité. V symbolickej hre sa používajú symboly, ktoré predstavujú neprítomné predmety. Symbolickosť podporuje rozumový vývoj, uplatňovanie získaných poznatkov na základe

²⁰ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 16

²¹ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 17

²² ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 16

²³ TICHÁ, E. 2008. *Základy špeciálnopedagogickej diagnostiky*. s. 85

zmyslového poznávania skutočnosti a myslenia. Neskôr dieťa použije symboly natoľko, že nepotrebuje reálne predmety. Pre diagnostiku symbolickej hry sú najvhodnejšie predmety dennej potreby. Dieťa dáva predmetom a hračkám istý význam, v závislosti od cieľa a povahy hry. Pri hrách sú situácie, v ktorých má dieťa problém prispôbiť sa jeden druhému. V snahe dosiahnuť svoj zámer, často používa rôzne formy vynútenia si pozornosti zo strany okolia. Prijatie hrového partnera, dotyk na znak záujmu o spoločnú hru, ponúkание pomoci, spolupráce, podelenie sa o odmenu sú pozitívne interakčné prejavy pri hrách²⁴.

- **Konštruktívna hra**

Podľa Bartuškovej vedie deti k manipulácii s prirodzeným alebo umelým materiálom, ktorý pripomína skutočnosť svojím vzhľadom alebo funkciou²⁵. Patria sem všetky druhy činností so stavebnicami, s prírodným materiálom, výtvarná práca, skladačky z papiera, modelovanie a podobne. Tieto hry dávajú veľké možnosti výberu nielen tém, ale aj materiálu, podporujú rozvoj jemnej motoriky, pozornosti, trpezlivosti a vytrvalosti. Deti občas negatívne reagujú vo vzťahu k hrovému materiálu, čo predstavuje agresívne až deštruktívne reakcie na opakujúcu sa neúspešnosť v manipulácii. V konštruktívnej hre je nutná podporná intervencia v priebehu hrových aktivít, ktoré vyžadujú pomoc a usmernenie pedagóga na prekonávanie počiatočných obáv z neznámeho a obáv zo zlyhania, upozornenie na nedodržiavanie pravidiel jednotlivcom, posmeľovanie, usmerňovanie a rozvíjanie hry, demonštrácia pohybov zo strany pedagóga, verbálne vyjadrenie uznania²⁶. Dôležitý je individuálny prístup, nie výsledok činnosti. Pozitívne je v tejto hre ovplyvnená fantázia a tvorivosť. Využíva sa aj v motivácii, lebo podporuje vytváranie adekvátnych predstáv, postojov či pochopenie vzťahov v rôznom sociálnom prostredí. Dieťa tu neverbálne komunikuje, realizuje svoje nápady, schopnosti, ktoré zároveň rozvíja, rieši problémy, podporuje sebavedomie.

- **Hry s pravidlami**

Tieto hry sú viazané pravidlami, podporujú motorickú koordináciu, vývin reči a sociálnych schopností, budovanie spolupráce a súťaže. Ich význam spočíva v podpore detí, v akceptovaní spontánných alebo vopred dohodnutých pravidiel. Z hľadiska naplnenia samotnej podstaty hry však výhra či prehra nemá zásadný význam. U niektorých detí sa môže prejaviť nedostatočná schopnosť prispôbiť sa hrovej situácii neporozumením pravidiel, nepochopením a neschopnosťou uskutočniť požadované úkony bez cielenej pomoci pedagóga či tendencia zámerného odmietania pravidiel hry. Opakom sú prejavy pozitívnej adaptácie na podmienky

²⁴ TICHÁ, E. 2008. *Základy špeciálnopedagogickej diagnostiky*. s. 95

²⁵ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 17

²⁶ TICHÁ, E. 2008. *Základy špeciálnopedagogickej diagnostiky*. s. 95 – 96

hry, keď sa dieťa snaží zapojiť do hry aj nasledovaním požiadaviek, inštrukcií a pravidiel zadaných pedagógom. Deti, ktorým sa nedarí spolupracovať alebo sa individuálne realizovať, môžu reagovať neprimeraným spôsobom²⁷.

Hra je činnosť, ktorá obohacuje a skrášľuje každodenný život. Vo výchovno-vzdelávacom procese má charakter pedagogického prostriedku na rozvoj intelektuálnych schopností, formovanie zručností a návykov, formovanie vzťahu k umeniu, prírode, práci, rozvíjaniu telesnej zdatnosti.

1.3 Pedagóg a efektívnosť hry v edukačnom procese

Základnou charakteristikou a cieľom školských inštitúcií je transmisia kultúry, t. j. cieľom je to, aby dieťa poznalo, naučilo sa a osvojilo si danú kultúru, osvojilo si istý (dopredu vytýčený) obraz sveta, normy a hodnoty spoločnosti, v ktorej žije. Tento všeobecný cieľ napĺňa i materská škola ako prvá inštitúcia, ktorá poskytuje organizované, systematické a profesionálne vzdelávanie a výchovu detí predškolského veku. K naplneniu uvedeného cieľa si vyberá špecifické prostriedky a metódy výchovno-vzdelávacej práce a špecificky organizuje vyučovací proces.

Črtou predškolského vyučovacieho procesu je jeho spontánnosť a prirodzenosť z pohľadu dieťaťa, čo znamená, že predškolský pedagóg preferuje také činnosti a metódy práce, ktorých základom je spontánne, nezámerné, činnosťné, aktívne, skúsenosťné a zážitkové učenie v takom usporiadaní, aby učiteľov pedagogický zámer bol realizovaný nenásilnou aktivitou dieťaťa, aby dieťa poznávalo svet prirodzeným objavovaním a experimentom. Preto základnou činnosťou, ktorú učiteľ v materskej škole pri pedagogickom pôsobení na dieťa využíva, je hra. To si vyžaduje, aby pedagóg poznal, čo je to hra, aké má základné charakteristiky, ako sa hra vyvíja a ovplyvňuje vývin dieťaťa vo všetkých rozvojových dimenziách. Musí vedieť, ako hru napláňovať, pripraviť a riadiť, aby sa stala efektívnym prostriedkom učenia sa dieťaťa. Vedieť sa hrať nie je pre pedagóga takou jednoduchou záležitosťou, ako sa na prvý pohľad javí.

Vedieť sa hrať je veľké pedagogické umenie a treba sa mu učiť. Zrealizovať výber hier a konzekventne sa na hru pripraviť vyžaduje od učiteľky osvojiť si mnohé kompetencie z hľadiska jej vlastnej profesionálnej, odbornej orientácie v psychologických, pedagogických, sociologických a iných vedách²⁸. Práve učiteľ ako dôležitý integrujúci činiteľ pretvára súčasnú kultúru, techniku a civilizáciu v dôvernú atmosféru detského sveta. Vzťah k tomuto svetu a dieťaťu v ňom by nemal mať post formalizmu, manipulovania a necitlivého ovládania, ktoré vzniká z nedostatku času, ale má byť plný trpezlivosti a pochopenia. Učiteľ by sa nemal s prevahou dospelého k dieťaťu skláňať ani zostávať nad ním a dávať najavo svoju nadržanosť. Nemal by sa zbytočne vnucovať, poučovať a moralizovať, ale jednať rovnako ako dieťa prirodzene, spontánne a uvoľnene. Jedine tak sa totiž

²⁷ TICHÁ, E. 2008. *Základy špeciálpedagogickej diagnostiky*. s. 94 – 96

²⁸ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 12

stáva dieťaťu skutočným partnerom, jeho autorita je založená na skúsenostiach, vedomostiach, dôvere, porozumení a nikdy nie na veku a postavení. Prostredníctvom hry pedagóg účinnejšie ovplyvňuje emocionálnu sféru, vôľové a charakterové vlastnosti, rozvíja kladné návyky, i zvyky a pozvoľne potláča záporné stránky osobnosti dieťaťa.

Efektívna hra sa vyznačuje týmito znakmi²⁹:

- hra je aktivita, pri ktorej dieťa uplatňuje svoju osobnosť a riadi svoju činnosť podľa vlastných schopností a možností,
- hra naplňuje dieťa radosťou,
- cieľom hry nie je len výsledok, ale zážitok,
- hra je vývinovou potrebou a zároveň prejavom úrovne rozvoja osobnosti,
- slúži učeniu – dieťa sa v hre učí zdokonaľovať svoje vedomosti a zručnosti, rozvíja psychické procesy, pozornosť, myslenie, pamäť, reč a pod.,
- prostredníctvom hry poznáva život a vytvára si vzťahy,
- umožňuje humanizáciu vo vzťahu k ostatným deťom i dospelým,
- vytvára vhodný priestor pre formovanie prosociálneho správania a empatie,
- prináša upokojenie a vyrovnanosť,
- upevňuje dosiahnutú úroveň a rozvíja zdravé sebavedomie.

Pri plánovaní hier si teda musíme uvedomiť, aké hry sú z hľadiska cieľa, obsahu i úrovne výchovnej skupiny vhodné, aké skúsenosti z organizácie hier majú zúčastnené deti. Plánovanie hry môže vychádzať i z toho, čo práve vystúpilo do popredia v živote dieťaťa (stres, zážitky, pod.). Hra prebieha v každom veku, ale vekom sa menia ciele a obsah hier.

²⁹ MASARIKOVÁ, A. – IVANIČOVÁ, J. 1999. In Zborník z odborného seminára Hra a hračka. s. 60 – 63

2 HRAČKA V ŽIVOTE DIEŤAŤA

K hre neodmysliteľne patria hračky, tak ako učebné pomôcky k vyučovaciemu procesu v základných školách. V odborných pedagogických publikáciách sa častejšie stretávame s poukazovaním významovosti hry a hračiek z rôznych aspektov ako na významovosť učebných pomôcok a didaktickej techniky pomáhajúcej dosiahnuť edukačné ciele v materských školách. Tento jav súvisí nielen s koncepciami predškolskej výchovy a vzdelávania, ale aj s obsahom i procesom výchovy a vzdelávania detí v materských školách. Nie je potrebné, aby deti mali veľa hračiek, ale skôr je dôležitá rôznorodosť a primeranosť veku.

Pančuchová hovorí o hračke: „*Vo všeobecnosti sa za hračky považujú najrozličnejšie predmety, používané ako pomôcky a prostriedky detských hier zameraných na rozvoj osobnosti, prípravu na prácu a na budúci život*“³⁰. „*Hračky sú predmety, s ktorými sa deti hrajú. Rozvíjajú senzomotorickú činnosť, rozumové schopnosti, fantáziu a tvorivosť, vzbudzujú radosť a uspokojenie, pomáhajú rozvíjať sociálne kontakty s dospelými i rovesníkmi, sprostredkujú dieťaťu svet dospelých, rozvíjajú estetické cítenie. Hračky sú nevyhnutnou súčasťou hry.*“³¹ Dieťa používa na hru aj vlastné telo, rôzne neštruktúrované materiály ako piesok, vodu, oheň a športové potreby, ako aj počítače. To všetko sú tiež hračky. Proces učenia pri hre je spontánny, nenútený. Učiteľka utvára podmienky tak, aby skúsenosti dieťaťa na seba nadväzovali a skladali sa do poznatkového systému.

Faktorov, ktoré ovplyvňujú predškolskú edukáciu, je viacero. Jedným z interných faktorov ovplyvňujúcich predškolskú edukáciu, predškolský proces je materiálne vybavenie materskej školy. Pre premyslený systém nadobúdania poznatkov môže učiteľka používať hračky, učebné pomôcky a didaktickú techniku. Svoje miesto v materskej škole si postupne nachádza moderná didaktická technika počítačov potrebná pre mediálne a informačné vzdelávanie detí. Turek³² nazýva prostriedky, ktoré sú nositeľom učiva, učebné pomôcky. V niektorých prípadoch sa môžu uplatniť prostredníctvom rozličných zariadení, strojov a prístrojov, ktoré autor nazýva didaktická technika. Vlastná edukácia sa realizuje v určitých priestoroch, vo vyučovacích interiéroch. Materiálne prostriedky edukačného procesu tvoria: učebné pomôcky, didaktická technika, vyučovacie interiéry. Didaktická technika a ňou sprostredkované učebné pomôcky sa nazývajú aj technické vyučovacie prostriedky. Väčšina hračiek predstavuje istý model skutočnosti, pričom je konštruovaná s dôrazom na typické znaky existujúceho predmetu. Hračka je prispôbena proporciám dieťaťa. Môže s ňou všelijako zaobchádzať, experimentovať, kedykoľvek sa k nej vráť a znovu rozvíjať svoje poznávanie³³.

³⁰ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 20

³¹ KOLEKTÍV AUTOROV. 1984. *Pedagogická encyklopédia Slovenska*. s. 311

³² TUREK, I. 2008. *Didaktika*. s. 310

³³ OPRAVILOVÁ, E. 1988. *Dieťa sa hrá a spoznáva svet*. s. 83

Prvotným znakom detskej hračky je *funkčnosť*, ktorou sa odlišuje od pomôcok a iných predmetov, s ktorými dieťa manipuluje. Hračka je predmet, ktorý má svoje uplatnenie len v hre a v nej funguje ako nevyhnutný materiálno-technický prostriedok a doplnok. Slúži jednoznačne hrovým zámerom dieťaťa. Zakončením hrových činností sa končí aj funkcia hračky. Druhým znakom je *variabilita* (rozličnosť) použitia, čo úzko súvisí s funkčnosťou hračky. Hračka, ktorá sa uplatní len v jednej hre, je pre deti nevhodná a nevyhľadávajú ju. U dieťaťa v predškolskom veku sa objavuje silný citový vzťah k hračke. *Citová príležitosť* je ďalším znakom hračky a nedotýka sa to len hračiek na tematické hry (napr. bábik, áut, vláčika a pod.), ale aj hračiek na didaktické či pohybové hry. Nie sú len prednosti hmotných umelých hračiek. Často má dieťa hlbší citový vzťah k hračke vlastnej výroby než k hračke vyrábanej sériovo. V materskej škole má učiteľka možnosť využiť rôzne druhy hračiek.

Typológia hračiek je veľmi rozmanitá. Cejpeková³⁴ ich delí na:

- *námetové hry, kam zaradíme hračky*: postavy (plastové, drevené, textilné bábiky), rôzne zariadenia, nábytok, oblečenie a predmety týkajúce sa starostlivosti, súbory hračiek pre určité prostredie (zvieratká, les, mesto, zoologická záhrada), hračky na „výkon“ zamestnania (v obchode, na pošte a pod.), hračky, pomôcky pri stavbe, pracovné náradie (kliešte, lopata a pod.), dopravné prostriedky (vlak, auto a pod.), hračky vyrobené svojpomocne z rôzneho materiálu (papier, látka, drevo a pod.);
- *dramatické hry*: bábkové divadlo, prstové bábiky, rôzne predmety;
- *konštrukčné hry*: rôzne kocky, skladačky, stavebnice, ale aj prírodný materiál;
- *didaktické hry*: kocky, domino, stolové hry, hlavolamy, skladačky; všetky uvedené hračky môžu byť z rôzneho materiálu: dreva, kovu, plastu, kartónu, textilu a pod.

Hapala³⁵ uvádza delenie hračiek podľa ich podstatných znakov a charakteru:

- *figurálne hračky* (bábiky, zvieratá);
- *športové a pohybové hračky* (lyže, sánky, lopty, švihadlá, korčule);
- *didaktické hračky* zamerané na určitý kontrolovateľný cieľ (mozaikové skladačky, domino, pexeso, kartové hry);
- *technicko-konštrukčné hračky* umožňujúce zostavovať, kombinovať, vymýšľať a skladať nové zostavy (stavebnice, rozkladacie modely áut, lietadiel, traktorov, žeriavov);
- *pedagogické alebo učebné hračky* – prehlbujú a prakticky predvádzajú znalosti získané pri vyučovaní (súpravy na pokusy);
- *hračky na hranie určitých úloh v dramatických hrách* (kostýmy, rekvizity, bábkové divadielka);
- *svojpomocne vyrobené hračky* – sú z výchovného hľadiska veľmi cenné, vyžadujú a podnecujú tvorivosť dieťaťa a podporujú fantáziu.

³⁴ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 21

³⁵ ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. 2001. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. s. 21

Z hľadiska potrieb detského vývoja a detskej hry bol Svobodovou³⁶ vypracovaný *návrh optimálnej štruktúry sortimentu hračiek*. V návrhu sú uvedené hračky pre deti podľa druhu hier a ich hlavný prínos pre rozvoj dieťaťa v určitom veku. Autorka rozdeľuje *hračky pre 3- až 6-ročné deti takto*:

- *Hračky na rozvoj motoriky (pohybové)*. Do skupiny hračiek na rozvoj hrubej motoriky patria hračky na prevážanie nákladov, hojdacie hračky, vozidlá na odrážanie nohami, kolobežka, sánky, trojkolka, drevený vláčik bez koľají, lopta, hádzacie krúžky, obruče, kužele, hračky na pohyb vo vode, bicykel, švihadlo. Hračky umožňujú pohybový rozvoj, rozvíjajú poznávanie, umožňujú prácu s materiálmi pri námetových hrách v pieskoviskách, rozvoj sociálnych kontaktov, rozvoj pohybovej aktivity, pohybový rozvoj pri hre vonku.
- *Hračky na rozvoj jemnej motoriky a zrakového vnímania*. Do skupiny týchto hračiek autorka zaraďuje skladačky (puzzle) a obrázkové kocky, mozaikové stavebnice, navliekacie koráliky alebo iné tvary, hracie guľôčky, jednoduché hudobné nástroje, hračky na rozvoj reči, hračky na rozvoj dychu, hračky na rozvoj zrakového vnímania. Hlavný prínos hračiek z tejto skupiny vidí autorka pri rozvoji zrakového vnímania, manipulácie, sústredenia sa, schopnosti priradovania, farebného rozlišovania prvkov, pri rozvoji sluchového vnímania, ak je sprevádzaná estetickým prežívaním a radosťou z tvorby, pre deti s chybami reči umožňujú precvičovanie a rozvoj reči, posilňujú správny rozvoj a nácvik dýchania.
- *Hračky na rozvoj inteligencie a osobnosti (pre hry konštruktívne)*. Do tejto skupiny zaraďuje autorka konštrukčné stavebnice, námetové stavebnice rôznych typov, bábiky rôznych typov, vybavenie pre bábiky, predmety z domácnosti, napr. žehlička, telefón, práčka, fén, potreby na upratovanie, modely pracovných strojov, súbory na napodobenie, dopravné hračky – značky, autodráhy a železničné dráhy, garáže, benzínové pumpy a iné. Hračky rozvíjajú jemnú motoriku, zručnosti, poznávanie a konštrukčné myslenie, fantáziu, citové prežívanie.
- *Hračky na tvorivé hry*. Patria sem hračky na hru s materiálom, súbory materiálov a pomôcok. Umožňujú experimentovanie s prírodným materiálom, rozvoj poznávania, fantázie, tvorbu podľa vlastného uváženia, rozvíjajú zručnosť, trpezlivosť, estetické cítenie, predstavivosť, navodzujú kladné citové prežívanie (radosť z úspechu).
- *Hračky rozvíjajúce citové a estetické prežívanie*. Do skupiny hračiek rozvíjajúcich citové a estetické prežívanie patria všetky bábiky, textilné a plyšové hračky, darčekové sady na dopracovanie darčeka, hračky na dramatizačné hry a hranie rolí, hračky pre radosť a pobavenie. Hračky umožňujú rozvíjanie estetického cítenia, predstavivosť, kladné citové prežívanie, posilňujú kladné citové vyladenie, podporujú rozvoj sociálnych vzťahov.

³⁶ SVOBODOVÁ, E. 1990. Návrh optimálnej štruktúry hračiek. In *Predškolská výchova*. s. 18 – 21

Obvykle sa používa delenie hračiek na:

- **Ľudové** – Ľudová hračka ako produkt domácej výroby sa vyvíjala od 18. storočia a mala svoje špecifiká oproti priemyselným výrobkom. Bola súčasťou hmotnej kultúry ľudu a niesla všetky charakteristické znaky jeho umeleckého cítenia. Tematicky i formou vyjadrovala život i potreby roľníkov, remeselníkov i robotníkov. Hračky sa zhotovovali z dostupného trvanlivého i menej trvanlivého materiálu (dreva, hlíny, prútia, šúpolia, cesta, slamy, kvetov, zvyškov textilu...).
- **Umelecké** – Umelecké hračky sú umeleckým dielom školených výtvarníkov. Predávajú a vyskytujú sa ako originálne umelecké diela s hrovým námetom. Niekedy predstavujú skôr hravosť umelca než hračku pre dieťa.
- **Priemyselne vyrobené** – S priemyselnou sériovo vyrobenou hračkou sa však stretávame najčastejšie. Mala by spĺňať isté stanovené kritériá: hygienické, výtvarné, estetické, technologické, ekonomické i pedagogické.

Hračky prichádzajúce na trh musia spĺňať základné bezpečnostné a zdravotné požiadavky. Pri výbere hračiek berieme do úvahy poznatky zo Smernice o bezpečnosti hračiek 2009/48/ES³⁷ a Nariadenia vlády SR zo 16. februára 2011 o technických požiadavkách a postupoch posudzovania zhody na hračky³⁸. Napriek módnym vlnám treba hľadať také hračky, ktoré deti obohacujú, podnecujú k tvorivej činnosti, prispievajú k poznaniu materiálneho i ľudského sveta, vedú k spolupráci a vzájomnému porozumeniu. Hračky i hrové pomôcky majú nesmierny význam pre pedagogickú prax. Ich použitie a význam môžeme zhrnúť do štyroch oblastí: **zábava, diagnostika, výchova a terapia**. Hračka sa pre dieťa niekedy stáva náhradným kamarátom, preto je nepedagogické trestať odňatím hračky.

2.1 Čarovné paravány – učebná pomôcka

Podstatou čarovných paravánov je ponúknuť ich ako variabilnú učebnú pomôcku vhodnú na široké využitie v edukačnom procese v bežnej materskej škole, ale aj v špeciálnej materskej škole. Pri výrobe sme sa zamerali na funkčnosť, estetiku, variabilnosť a bezpečnosť pri práci s deťmi. Ide o uplatnenie v rôznych druhoch hier – námetovej, dramatickej, pohybovej, manipulačnej i didaktickej.

Výber ovplyvnili viaceré faktory: obľúbenosť maňušiek medzi deťmi, záujem o dramatizáciu, rozvíjanie svalovej činnosti rúk a najmä drobného svalstva ruky, chápanie časovej postupnosti a pravidelného striedania ročných období, rozvíjanie správnej koordinácie pohybov.

³⁷ Smernica Európskeho parlamentu a rady 2009/48/ES z 18. júna 2009 o bezpečnosti hračiek

³⁸ Nariadenie vlády SR č. 63/2011 zo 16. februára 2011 o technických požiadavkách a postupoch posudzovania zhody na hračky

Je určená pre intaktné deti od 2 do 10 rokov, deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, materské školy, základné školy (1. stupeň), špeciálne školy, hry do interiéru aj exteriéru.

Čarovné paravány pozostávajú zo štyroch zaujímavo vykrojených drevených dosiek. Jednotlivé diely sa svojou farebnosťou líšia a typickou farbou charakterizujú príslušné ročné obdobie. Na paravánoch sa nachádzajú rôzne druhy netradičných materiálov (drevo, textil, drôt, korok, polystyrén), ktorých vlastnosti deti poznávajú a učia sa s nimi prakticky zaobchádzať.

JAR – zelený paraván: Z netradičného materiálu sú na paraváne upevnené drevené výstupné kolíčky rôznej hrúbky. Tie môžu deti tvorivo prispôbovať na kvety, trávnu, môžu slúžiť ako závesné úchytky. V hornej časti paravánu sú navŕtané dierky, pričom z ich dvojíc môžu prevliekaním stužiek, mašličiek tvorivo vytvárať hmyz (motýle, včielky...).

Realizácia: Hra a práca na zelenom paraváne bola zameraná predovšetkým na tvorivosť, organizovanosť, predstavivosť. Deti pracovali s rôznymi druhmi materiálov – drevo, vlna, stuha, papier. V edukačnej hre *Kto hľadá nájde* niektoré z detí poznávali ich vlastnosti po prvýkrát. V jednotlivých aktivitách zhotovili včielky, motýle, mravce, rôzne druhy kvetov, zeleň. Deti si od učiteľky vyžadovali uznanie, záujem, nadšenie z dobrého nápadu či vydareného výtvoru. Dôležité bolo zo strany učiteľky po celý čas podporovať u detí zvedavosť, predstavivosť, samostatnosť, odvahu a dať dostatok času na vlastné návrhy. Hra bola z veľkej časti prípravou na prácu, ale aj radostným zážitkom, zábavou či aktívnym odpočinkom. Výsledné efekty detí sa vyznačovali obrovskou dávkou fantázie, obrazotvornosti a tvorivosti. Deti vyprodukovali rozmanité nápady, ktoré boli jedinečné.

Vlastný komentár: Na zelenom – jarnom paraváne vzdelávacie oblasti v sebe zahŕňali aj podoblasti – pohybovú (deti napodobňovali pohyb, zvládali rozličné druhy chôdze, rozvíjali pohybovú predstavivosť), prírodovednú (chápali časovú postupnosť, striedanie ročných období, opisovali typické znaky jari, rozoznávali zvieratá, kvety), matematicko-logickú (prehlbovali poznatky o počte predmetov, rozlišovali a pomenovali priestorové a rovinné geometrické tvary), jazykovú (kládli otázky, odpovedali na ne, vnímali a rozoznávali vlastnosti – vlny, dreva, papiera), zdravotnú (zaujímal pozitívne postoje k svojmu zdraviu a zdraviu iných), pracovnú (prevliekali šnúrky, viazaním mašličiek vytvárali motýle, včielky, graficky zaznamenávali motivovaný pohyb), informačnú (umeleckými výrazovými prostriedkami vyjadrovali pocity, dojmy, zážitky) a umelecko-expressívnu (dramatizovali, rytmizovali riekanky, prednášali básne, spievali piesne).

LETO – žltý paraván: V strede paravánu je väčší otvor neobvyklého tvaru, ktorý ponúka možnosť na dramatizáciu, vystúpenia v televíznej obrazovke a pod. V hornej časti sa nachádza zrkadlo v tvare kruhu, v ktorom deti môžu sledovať alebo pozorovať svoje emócie alebo ho pretvoriť na zrkadlové slniečko. V spodnej časti je umiestnený mriežkovaný drôt využiteľný na zavesenie, pripevňovanie detských produktov.

Realizácia: Na žltom paraváne sme sa dominantne zamerali na dramatizáciu, kde sa u detí rozvíjala schopnosť uvoľnenia a sústredenia, schopnosť komunikácie. Rovnako dôležitým cieľom bolo zvládnutie reči, objavovanie seba samého i okolitého sveta. Deti boli podnecované k obrazotvornosti, tvorivosti, vyjadrovaniu pocitov a názorov. Pozitívne to prispelo k formovaniu skupiny, prehlbovaniu dôvery a vzájomnej spolupráce, vytváraniu dobrých medziľudských

vzťahov. Z metód sme okrem klasických využili aj improvizáciu, dramatickú hru, interpretáciu. Zo skúsenosti konštatujeme, že viacero situácií si vyžadovalo správne usmerňovanie zo strany učiteľky. Neodporúčame vyberať deti podľa komunikačných schopností, ale akceptovať úroveň ich vyjadrovania. Zrkadlo na žltom paraváne poskytlo možnosti priameho sledovania kladných emócií – radosť, spokojnosť, ale aj záporných emócií – mrzutosť, nespokojnosť, hnev. Deťom sa najviac páčila aktivita *Moje srdiečko*.

Vlastný komentár: Na žltom – letnom paraváne sa vo vzdelávacích oblastiach prelínali podoblasti – pohybová (deti hádzali a gúľali predmety na cieľ), prírodovedná (rozlišovali typické znaky leta), matematicko-logická (na základe priraďovania určovali rovnaké a rozdielne množstvo prvkov, tvorili súbory predmetov na základe vopred vymedzenej vlastnosti), informačná (riešili problém pomocou konkrétnych obrázkov, predmetov), jazyková (správne, zreteľne a spisovne vyslovovali hlásky, rozlišovali hlásky na začiatku slova, vnímali a rozoznávali vlastnosti – drôtu), komunikatívna (vyjadrovali svoje pocity verbálne aj neverbálne, reprodukovali rozprávky, príbehy), zdravotná (rozlišovali príčiny možného nebezpečenstva, prejavovali pozitívne postoje k svojmu telu, otužovali sa), pracovná (prevliekali šnúrky, stužky cez sieť, drôt, kreslili veľkými grafickými pohybmi) a umelecko-expresívna (dramatizovali rozprávky, prednášali básne, spievali piesne, vyjadrovali charakter piesne hrou na detských nástrojoch).

JESEŇ – červený paraván: Na paneli je využitý korok, ktorý znázorňuje kmeň stromu. Navrtné otvory nad kmeňom poslúžia na vytvorenie konárov (koruny stromu), ktoré deti samostatne dotvoria zo šnúrok. Výrez v spodnej časti paravánu tvarom pripomína ježka a je prispôsobený na kotúľanie.

Realizácia: Hlavným zdrojom poznania na červenom paraváne – sveta živej a neživej prírody boli jednoduché pozorovania prírody na vychádzkach, v kútiku živej prírody, pri sledovaní a vedení kalendára prírody; jednoduché pokusy a praktické činnosti, premietanie diapozitívov a filmov. Odporúčame voliť primerané metódy, ktoré sa opierajú o zmyslové poznávanie, t. j. metódu pozorovania, živé nazeranie, pri ktorom išlo o skutočne úzky kontakt dieťa – príroda a metódu demonštrovania, kde išlo o predvádzanie rôznych reálnych objektov, rastlín, živočíchov, rozličných výrobkov. Osvedčila sa nám hra *Popoluškine triedenie odpadu*, kde hry cieľom hry zbierať a triediť odpadky v prírode.

Vlastný komentár: Okrem vzdelávacích oblastí obsahom červeného – jesenného paravánu boli podoblasti – pohybová (deti gúľali loptu do domčeka, prejavili vlastnú lateralitu), zdravotná (ochutnávali ovocie, zeleninu, opisovali stav zdravia a choroby), prírodovedná (rozlišovali typické znaky jesene, zmeny v prírode, poznávali stromy, kríky, ovocie, zeleninu, huby, zber, uskladňovanie na zimu), matematicko-logická (určovali polohu vecí v priestore, triedili predmety podľa veľkosti a farby, prehlbovali poznatky o počte predmetov), informačná (riešili problém pomocou konkrétnych obrázkov, predmetov), jazyková (uplatňovali analyticko-syntetickú činnosť so slovami, rozlišovali slabiku, neskôr hlásku na začiatku aj na konci slova, uplatňovali homonymá, synonymá, vnímali a rozoznávali vlastnosti – korku), komunikatívna (citlivo vnímali rozprávky, príbehy), etická (pozitívne oceňovali schopnosti, vlastnosti, výkony kamaráta), pracovná (tvarovali farebné drôty, krčili väčšie a tvrdšie formáty papiera, prevliekaním šnúrok vytvárali konáre, zhotovovali výtvary z rôzneho materiálu) a umelecko-

expresívna (experimentovali s vlastnosťami farieb, dramatizovali rozprávky, prednášali básne, spievali piesne).

ZIMA – modrý paraván: Panel je doplnený polystyrénovou maketou zimného stromu, ktorý ponúka kreatívne využitie stromčeka v lese alebo ako vianočného stromčeka. Otvor predstavuje telo snehuliaka, ktorý je možné využívať na podliezanie, plazenie i kotúľanie. Upevnením látky na otvor suchým zipsom vzniká snehuliak, na ktorom si deti precvičujú zapínanie a rozopínanie gombíkov, poznávajú a pomenúvajú geometrické tvary. Na hlave snehuliaka z polystyrénu majú deti možnosť dotvárať tvár (oči, nos, ústa).

Realizácia: Deti sme pri hre s modrým paravánom motivovali cestou do snežného kráľovstva. Zvolená motivácia v nich provokovala túžbu a vôľu čeliť prekážkam a prekonávať ich. Bez problémov podliezali bránu do kráľovstva, skákali, behali, hádzali a chytali snehové gule. Zaujímavá bola aktivita lezenie s vankúšom na chrbte a hra *Na medveďa*. Rôznorodé pohyby vyžadovali aktivitu takmer všetkých svalových skupín, ako aj nervovo-svalovú koordináciu. Výdatný radostný pohyb v hre prehĺbil správne držanie tela, kultivovaný prejav. Hlavným zámerom bolo okrem pohybových spôsobilostí precvičiť zapínanie a rozopínanie gombíkov, ktoré deťom v materskej škole často spôsobuje problémy.

Vlastný komentár: Prostredníctvom modrého – zimného paravánu sa rozvíjali podoblasti – pohybová (deti sa plazili, podliezali, hádzali do diaľky, prevaľovali sa), zdravotná (dodržiavali

zásady ochrany zdravia), prírodovedná (utvárali si časovú predstavu o zmene ročného obdobia, rozlišovali typické znaky zimy), matematicko-logická (opisovali polohu objektov, prehlbovali poznatky o počte predmetov, rozlišovali, pomenovali tvar), informačná (zapojili sa do príprav vianočných sviatkov), jazyková (orientovali sa v časových vzťahoch, správne, zreteľne a spisovne vyslovovali hlásku, používali v slovnej zásobe slová označujúce predstavy, city, želania, vnímali a rozoznávali vlastnosti – polystyrénu), komunikatívna (samostatne tvorili pokračovanie detského príbehu a vymýšľali osudy postáv), etická (pozitívne oceňovali schopnosti, vlastnosti, výkony kamaráta), informačná (riešili interaktívne úlohy v edukačných programoch), pracovná (krčili mäkký papier, vytrhávali, vystrihovali vločky, graficky zaznamenali motivovaný pohyb), umelecko-expressívna (modelovali s použitím rôzneho materiálu, dramatisovali rozprávky, prednášali básne, spievali piesne na zvukomalebné slabiky) a vlastenecká (zaujali postoj k členom rodiny, k svojmu domovu).

Diskusia: Deti prijímali ponúkané aktivity s radosťou, praktické činnosti prebiehali bezproblémovo. Boli primerané z hľadiska náročnosti, úrovne rozvoja detí, ale aj časového hľadiska. Realizácia sa uskutočnila v príjemnej, tvorivej atmosfére. Jednotlivé aktivity nasledovali logicky s prihliadnutím na organizačnú štruktúru dňa. Striedali sa aktivity náročnejšie s menej náročnými, ktoré si vyžadovali dlhší čas na prípravu pomôcok, premyslenú organizáciu aktivít, flexibilné prispôsobovanie sa vzniknutým situáciám. Na jednotlivých paravánoch sa u detí rozvíjali psychomotorické kompetencie (deti používali v činnosti všetky zmysly, osvojené spôsoby pohybových činností v nových, neznámych situáciách, ovládali základné lokomočné pohyby, prejavili grafomotorickú gramotnosť, prejavovali pozitívne postoje k zdravému životnému štýlu, správali sa ohľaduplne k svojmu zdraviu a zdraviu iných), osobnostné kompetencie (a/ elementárne základy sebauvedomenia – deti si uvedomovali vlastnú identitu, vyjadrovali svoje pocity, odhadovali svoje možnosti a spôsobilosti, správali sa sebaisto v rôznych situáciách, b/ elementárne základy angažovanosti – presadzovali sa s ohľadom na seba a druhých, zaujímali sa o dianie v okolí), sociálne kompetencie (deti sa správali empaticky, podľa spoločenských pravidiel a noriem, pracovali a hrali sa vo dvojici, skupine, kolektíve, zotrvali v hre a dokončili ju, nadväzovali kontakty s druhými, prejavovali ohľaduplnosť k svojmu prostrediu), komunikatívne kompetencie (deti viedli monológ aj rozhovor s deťmi i dospelými, počúvali aktívne a s porozumením, vyjadrovali svoje myšlienky, názory, komunikovali osvojené poznatky, prejavovali predčitateľskú gramotnosť), kognitívne kompetencie (a/ elementárne základy riešenia problémov – hľadali a objavovali súvislosti medzi jednotlivými informáciami, samostatne aj s pomocou riešili problémy a jednoduché problémové úlohy, uplatňovali matematické myslenie, b/ elementárne základy kritického myslenia – deti porovnávali podobnosti a rozdiely javov, predmetov, odôvodňovali svoje názory, hodnotili, čo sa im páči/nepáči, čo je pravda/nepravda, c/ elementárne základy tvorivého myslenia – nachádzali neobvyklé odpovede, uplatňovali vlastné predstavy pri riešení problémov, objavovali algoritmus riešenia pokusom), učebné kompetencie (deti prejavili zvedavosť a spontánny záujem o spoznávanie nového, využívali primerané pojmy, pozorovali,

experimentovali, objavovali a hľadali súvislosti medzi vlastnými skúsenosťami a poznatkami, kládli otázky a hľadali odpovede, vyvíjali vôľové úsilie, prekonávali prekážky, učili sa spontánne aj zámerne, prejavovali aktivitu v individuálnom i skupinovom učení, hodnotili vlastný výkon a uznávali výkon druhých, naučili sa pracovať s učebnou pomôckou, sústredili sa primerane dlhý čas), informačné kompetencie (deti prejavili radosť zo samostatne získaných informácií, využívali rôzne zdroje získavania a zhromažďovania informácií). Zaradené aktivity mali plynulý priebeh, deti ich prijímali s nadšením. Mali možnosť výberu aktivít, ktoré boli pre ne príťažlivé.

Podľa vzdelávacieho programu ISCED 0 pre predprimárne vzdelávanie sme v nasledujúcej časti usporiadali príklady špecifických cieľov do jednotlivých ročných období do troch vzdelávacích oblastí – kognitívnej, perceptuálno-motorickej, sociálno-emocionálnej a pri niektorých cieľoch sme uviedli konkrétne príklady aktivít z uvedenej literatúry, vlastné námety, ktoré majú pomáhať v oblasti učenia, myslenia, vnímania, pozornosti, pamäte, abstrakcie, dedukcie, úsudku, logického myslenia. Do pozornosti dávame dôraz na komplexný rozvoj osobnosti. Niektoré špecifické ciele sa vzhľadom na charakter prelínajú viacerými ročnými obdobiami.

3 EDUKAČNÉ AKTIVITY

Predškolské vzdelávanie je starostlivo sledované a premyslené, realizuje sa prostredníctvom viacerých organizačných foriem. Organizačné a obsahové usporiadanie denného poriadku nie je statické. Počas dňa sa striedajú hry a hrové činnosti, pohybové a relaxačné cvičenia, pobyt vonku, odpočinok, činnosti zabezpečujúce životosprávu³⁹. Jednou z foriem je tiež edukačná aktivita, ktorá je navodená učiteľom a je to cieľavedomá, systematická, zmysluplná, konkrétna výchovno-vzdelávacia činnosť⁴⁰. Je organickou súčasťou denného poriadku a je v nej zastúpené spontánne aj zámerné učenie. Ponúkaná učebná pomôcka svojou variabilnou edukačnou obsažnosťou prostredníctvom spracovaných motivačných stratégií a edukačných aktivít vytvára priestor, aby sa deti mohli primerane realizovať, aby boli aktívne, spontánne, aby sa naučili zotrvať pri činnosti, sústrediť sa, zapamätali si čo najviac poznatkov v rámci svojich osobitostí a možností a aby dokázali zvládnuť jednoduché konflikty v rovesníckej skupine.

Motivačná stratégia: Jednou z možností predstavenia učebnej pomôcky „Čarovné paravány“ deťom je priblíženie už známej rozprávky „O dvanástich mesiačikoch“. Učiteľka sa oblečie ako Maruška a prihovori sa deťom. Opýta sa ich na postavy, ktoré v rozprávke vystupovali. Do prerozprávania deja zaradí vždy motivačnú hudbu, ktorá deťom priblíži atmosféru každého ročného obdobia. Na prezentovanie ročného obdobia môže učiteľka využiť jednoduché plášte zosúladené s farebnými paravánmi aj aplikáciami ročných období. Riadeným rozhovorom navádzame deti na kľúčové situácie deja tak, aby vedeli odpovedať na otázky typu: *Prečo poslala Holena Marušku do hory prvýkrát?...* Prenesením sa do jednotlivých ročných období môže učiteľka využiť celý rad aktivít, ktoré sú pre dané obdobie typické.

3.1 Prebúdzanie jarou

Motivačná stratégia: „Jar“ uvedie Maruška motivačnou hudbou. Spoza paravánu „vykukuje“ slniečko za spevu piesne: „Slniečko sa zobudilo“.

³⁹ DOUŠKOVÁ, A. – KRUŽLICOVÁ, M. 2012. *Edukačná aktivita a zážitkové učenie v materskej škole*. s. 54

⁴⁰ Kol. autorov. 2011. *Metodika predprimárneho vzdelávania*. s. 58

Kognitívna oblasť:**EA – Jar a jej kamaráti – leto, jeseň, zima**⁴¹

Cieľ: Rozlíšiť podľa znakov ročné obdobie.

Postup: Na baliaci papier (na paraván) sa nakreslí štvorec, ktorý sa rozdelí na 4 rovnaké časti. Každá časť predstavuje jedno ročné obdobie. Do každej časti si deti podľa pokynov učiteľky nakreslia veci charakteristické pre ročné obdobie (dáždnik, slnko...). Pri činnosti im pomáhame slovami hore, dole, naľavo, napravo. Zámerne nespájame

predmety s ročným obdobím, ale chceme, aby na súvislosti deti prišli samy. Aktivita upevňuje pozorovacie schopnosti a logické myslenie, schopnosť rozpoznať ročné obdobie, veci a javy, ktoré s ním súvisia. Rozvíja komunikatívne, kognitívne, učebné a informačné kompetencie.

EA – Kto vie počítať ďalej

Cieľ: Reagovať slovné na jednoduché otázky buď jednoslovnou, viacslovnou odpoveďou alebo jednoduchou frázou.

Postup: Spoločne si zaspievame pieseň o jarných kvetoch. Učiteľka sa opýta, aké poznajú jarné kvety. Hovorí o kvetoch, ich farbách, vône a mieste, kde rastú. Vzájomne sa dopĺňajú. Ukážeme deťom obrázky alebo makety kvetov. Ich úlohou je správne ich pomenovať a (na paraváne) vytvoriť farebnú lúku plnú kvetov. Všetky deti si zoberú po jednom farebnom kvete, ktorý neskôr v hre položia na koberec. Ako prvá položí kvet učiteľka. Povie pri tom jeden tulipán s dôrazom na číslovku jeden. Úlohou detí, ktoré majú tiež v ruke tulipán, je v počítaní pokračovať. Kto najskôr povie nasledujúcu číslovku, položí svoj tulipán vedľa prvého. Hra pokračuje, až kým nie sú položené všetky tulipány na koberci. Nakoniec deti spočítajú všetky tulipány ešte raz. Pokračujeme hrou s inými kvetmi, kým sa lúka celkom nezaplní. Aktivita je zameraná na prehĺbenie poznatkov o jarných kvetoch a o počte predmetov od jedna do šesť. Rozvíja osobnostné, komunikatívne, kognitívne a učebné kompetencie.

⁴¹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 100, s. 113

EA – Školská záhradka⁴²

Cieľ: Poznať, opísať a rozlíšiť niektoré kvety.

Postup: Na zem alebo na celú plochu stola rozprestrieme baliaci papier a učiteľka spolu s deťmi nakreslí pôdorys záhradky tak, aby pokryl celú dĺžku papiera. Každé dieťa si potom môže vybrať z ponuky vzorov časti kvetov. Zlepením jednotlivých častí si deti vytvoria vlastný kvet. Dieťa ho pomenuje, vyfarbí a zasadí ho do triednej, resp. školskej záhradky. Po zasadení deti domalujú ešte ďalšie veci, ktoré súvisia so záhradkou a prírodou – slniečko, obláčiky, vtáky, motýle... Hotová záhradka sa pripevní na stenu a deti si navzájom ohodnotia svoje výtvary. Aktivita rozvíja znalosť farby, tvaru, pomenovanie známych kvetov, určovanie charakteristických znakov kvetov a komunikatívne, kognitívne, učebné a informačné kompetencie.

EA – Farebný svet⁴³

Cieľ: Priradiť, rozoznať a pomenovať farby na obklopujúcich reáliách.

Postup: Jeden hráč určuje farbu čiapky pána kráľa (kvetu). „Pán kráľ stratil čiapku, bola farby ...“ Ostatní hráči nájdu v miestnosti čo najrýchlejšie predmet určenej farby a dotknú sa ho. Farba môže byť ako kameň, ako drevo, ako slnko... Pri aktivite deti priradzujú, poznávajú a pomenujú farby reality, ktorá ich obklopuje. Rozvíjajú sa kognitívne, učebné a informačné kompetencie.

EA – Čarovné vrecúško⁴⁴

Cieľ: Počítať minimálne od 1 do 10.

Postup: Vo vrecúšku sú obrázky. Deti hovoria vyčítanku: „Ide sliepka strakatá a s ňou žlté kurčatá. Jeden, dva, tri, štyri, päť, počítame zase späť. Päť, štyri, tri, dva, jeden, na hodinách bije sedem! Bim, bim, bim, bim, bom, pod' ty, Zuzka, pod' ty von!“ Dieťa, na ktoré padne posledná slabika, siahne rukou do vrecúška, vyberie obrázok a povie, koľko je na ňom kuriatok. Ak správne určí počet, môže si obrázok ponechať, ak nie, vloží ho späť. Ostatné deti vytlieskávajú počet kuriatok na obrázku. Deťom, ktoré nesprávne určili udaný počet na kartičke, dá učiteľka šancu hru opakovať. Aktivitou sa upevňuje počítanie od jeden do päť a kognitívne, komunikatívne, učebné a osobnostné kompetencie.

Perceptuálno-motorická oblasť:

⁴² PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 171

⁴³ PALKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 10

⁴⁴ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 70

EA – Na vtáčiky⁴⁵

Cieľ: Napodobniť pohyb v rôznych podmienkach.

Postup: Deti vytvoria dvojice, jedno dieťa je vtáčia mama, druhé vtáčí otec. Striedavo chodia hľadať potravu (húsenice nahrádzajú farebné vlnky, špajdle rozhádzané po zemi).

Jedno dieťa vytvorí z dlane hniezdo, druhé zbiera húsenice, ktoré berie do ruky len ukazovákom a palcom po jednej (ako do zobáčka).

Hru odštartujeme a dávame pozor na dodržiavanie dohodnutých pravidiel. Vyhráva dvojica, ktorá má v hniezde najviac húseníc. Aktivita sa zameriava na napodobnenie pohybu, rozvíjanie psychomotorických, osobnostných a sociálnych kompetencií.

EA – Vrabčie hniezdo

Cieľ: Napodobniť pohyb v rôznych podmienkach.

Postup: Krúžky rozložíme v priestore. V každom krúžku stojí jedno dieťa. Uprostred stojí vrabec, ktorý nemá hniezdo. Hovorí: „Kde je moje hniezdo? Nato musia všetci zmeniť svoje miesto a vrabec sa pokúša nájsť prázdne miesto. Dieťa, ktoré si hniezdo nenašlo, je nový vrabec. Pri hre na dvore, v parku namiesto krúžkov slúžia stromy. Aktivita sa zameriava na napodobnenie pohybu, rozvíjanie psychomotorických, osobnostných a sociálnych kompetencií.

⁴⁵ MIŇOVÁ, M. a kol. 2005. *Environmentálna výchova v materskej škole*. s. 30, s. 32

EH – Jarná brána⁴⁶

Cieľ: Dodržiavať pravidlá hudobno-pohybových hier.

Postup: Deti kráčajú podľa rytmu piesne. Pri slovách „otvára sa“ prvá dvojica zdvihne spojené ruky a utvorí bránu. Ďalšie deti prechádzajú cez bránu a rozchádzajú sa každý na svoju stranu (vľavo, vpravo) až dotedy, kým sa na text „brána sa už zatvára“ brána nezatvorí. Dvojica, ktorá podbehla posledná, sa pri opakovaní hry stáva bránou.

V aktivite deti prejavujú rytmické cítenie, rešpektujú dohodnuté pravidlá, rozvíjajú psychomotorické, osobnostné, sociálne a komunikatívne kompetencie.

EA – Paleta⁴⁷

Cieľ: Prejaviť zručnosti a praktickú tvorivosť pri vytváraní produktov z prírodnín prostredníctvom využitia rôznych pracovných a výtvarných techník.

Postup: Vezmeme kartón papiera, vystrihneme z neho toľko paliet, koľko je hráčov. Na palety nalepíme kúsky kobercovej lepenky alebo samolepky a rozdáme deťom. Tí sa rozbehnú do krajiny a lepia na paletu rôzne časti kvetín, trávy a pod., podľa toho, do akej miery ich farby reprezentujú okolitú krajinu (väčšinou to budú asi rôzne odtiene zelenej, sivej, modrej). Potom si výtvary navzájom prezrú a pochvália sa. V aktivite sa prejavujú zručnosti a praktická tvorivosť pri vytváraní produktov z prírodnín prostredníctvom využitia rôznych pracovných a výtvarných techník. Posilňujú sa psychomotorické, osobnostné, kognitívne kompetencie – elementárne základy riešenia problémov a učebné.

EA – Čarovná hra⁴⁸

Cieľ: Graficky znázorňovať motivovaný pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu.

Postup: Deti sa voľne pohybujú v priestore. Učiteľka, príp. ňou poverené dieťa má v ruke čarodejnú paličku a predstavuje čarodejníka. Dotkne sa dieťaťa a povie: „Zaklínam ťa na...“

⁴⁶ LYSÁKOVÁ, M. – KOPINOVÁ, L. – PODHORNÁ, A. 1989. *Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku*. s. 82

⁴⁷ PALKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 114

⁴⁸ MIŇOVÁ, M. a kol. 2005. *Environmentálna výchova v materskej škole*. s. 32

(motýľa, včielku...)!“ Dieťa tak poletuje ako motýľ, včela a podobne. Obmena: Deti napodobňujú dážd', kývanie vo vetre, ťukanie vo vajíčku a následne to vyjadria graficky. Aktivita je zameraná na rozvoj grafomotorických zručností a rozvoj jemnej a hrubej motoriky. Rozvíja psychomotorické, osobnostné a sociálne kompetencie.

Sociálno-emocionálna oblasť:

EA – Prestretý stôl⁴⁹

Cieľ: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Postup: Sedíme v kruhu a máme zatvorené oči. Predstavujeme si, že pred nami je stôl plný dobrôt. Po čom jazyk zatúži najskôr? Vyjadríme to zvukom rôznej výšky, dĺžky, sily, nie však slovom. Môžeme i spievať. Ochutnávame ďalšie a ďalšie jedlo, až sa dostaneme do stavu prejedenia. Oči jedia, ale žalúdok nevláda. Ak cítime potrebu, môžeme sa vyjadriť i pohybom. Aby sme si aspoň trošku uľavili, spláchneme z jazyka chute dúškom čistej vody. Porozprávame sa o svojich pocitoch a predstavách. Aktivita umožňuje komunikovať pozitívne a negatívne emócie, vyjadriť pocity a rozvíja osobnostné, sociálne, komunikatívne a kognitívne kompetencie.

EA – Smutné očka

Cieľ: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Postup: Učiteľka dramatizuje básničku: „Pozrite sa na smutného chlapčeka (ukáže mu na oči), všimnite si, ako mu plačú očičká (predvedie plač, zakryje si rukami oči). Snaží sa prestať, čo mu sily stačia (zatne zuby), nevie však (krúti hlavou), že si občas každý zaplače (pokýva hlavou na súhlas, pritom ukazuje na slzy). Znovu učiteľka recituje básničku a deti sa k nej pripájajú slovami i pohybmi. Nasleduje rozhovor. Učiteľka sa pýta, či je správne, keď plačú chlapci a ockovia alebo dievčatá a mamy. Povzbudzujeme deti, aby rozprávali, ako to vyzeralo, keď tieto osoby boli smutné.

Aktivita rozvíja osobnostné, sociálne, psychomotorické, komunikatívne a kognitívne kompetencie.

⁴⁹ PAĽKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 12, s. 31

EA – Nájdí farbu⁵⁰

Cieľ: Uplatňovať tvorivosť v hre.

Postup: Deti sa voľne prejdú priestorom, v ktorom hrajú a majú si všimnúť, aké farby hračiek, predmetov a vecí sa tam nachádzajú. Môžeme sa s nimi o tom aj porozprávať. V úvodnej časti si s nimi predvedieme pár dialogických otázok a odpovedí. Potom vytvoria kruh a formou reťazovej hry odpovedajú na otázku plnou vetou. Zámerom je použiť v hrách riekanky, vyčítanky s rôznou tematikou, rozvíjať rytmické cítenie, príp. hudobnú tvorivosť. Dominantne rozvíja kognitívne a komunikatívne kompetencie.

EA – Tanec vetra⁵¹

Cieľ: Citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť.

Postup: Zo zeleného krepového papiera nastriháme prúžky, ktoré predstavujú trávu. Nafúkne balóny, biele predstavujú oblaky, ružové kvety a zelené koruny stromov. Lopta je slnko, nite bábie leto a fúkanie do šálky predstavuje vietor. Deťom vysvetlíme, že keď fúka vietor, mnohé veci sa dostávajú do pohybu. Potom uvádzame príklady, čo

všetko môže vietor rozhýbať (stromy, trávu, pavučinu...). Každé dieťa dostane niektorý z pripravených predmetov.

Za znenia relaxačnej hudby, ktorá pripomína mierny vietor, začne učiteľka vyvolávať deti: „Slniečko-Alenka, tancuj s vetrom!“ Postupne pridávame a uberáme na intenzite zvuku, vietor je silnejší, potom sa zase stíši a deti s rekvizitami tancujú. Keď sa hudba vypne, znamená to, že vietor nefúka a deti stoja. Hra pokračuje po výmene predmetov. Opäť pustíme hudbu a pokračujeme v tanci s vetrom. Aktivita pomáha utvárať pozitívny, emocionálne bohatý vzťah k prírode, spoznávanie prírodných javov, zmien prebiehajúcich v prírode. Rozvíja kognitívne, komunikatívne a informačné kompetencie.

⁵⁰ DEREVJANÍKOVÁ, A. 2013. Hudobná výchova. s. 24

⁵¹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 172

EA – Klbko⁵²

Cieľ: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Postup: Pred touto hrou si najprv prečítame zoznam pozitívnych vlastností. Hráč, ktorý hádže klbko, oznámi, komu ho hádže a pomenuje pozitívne vlastnosti tohto hráča, napr.: „Toto klbko hádžem Tomášovi, pretože sa stále smeje.“ Tomáš hádže klbko ďalšiemu dieťaťu a tiež uvedie niektorú jeho pozitívnu vlastnosť. Vystriedajú sa všetky deti. Hráč, ktorý dostane klbko, si nechá niť v ruke, čím vznikne veľká pavučina, ktorá spojí celú skupinu. Deti si rozprávajú o tom, čo pavučina symbolizuje, ako ich pavučina spája, aká je silná, a uvedomujú si, že keď budú držať spolu, bude sa im vždy dariť.

EA – Kytička⁵³

Cieľ: Opísať kamarátové vlastnosti, schopnosti a výkony.

Postup: Kytička je umiestnená v strede kruhu, je symbolom úcty a ocenenia.

Deti ju postupne po jednom berú do rúk a dávajú niektorému zo svojich kamarátov za ochotu pomôcť, za kamarátstvo, ako pochvalu, že vie pekne spievať a podobne. Všetky deti sa pri obdarovaní vystriedajú, pričom každé by malo byť aspoň raz obdarované. Podľa záujmu si môžu zaspievať pieseň o jari. Aktivita je zameraná na napĺňanie potreby sociálneho kontaktu detí s rovesníkmi a pozitívne oceňovanie, hodnotenie vlastných a kamarátových schopností. Rozvíja osobnostné a sociálne kompetencie.

3.2 Letný výlet

Vzbudenie záujmu: Leto (učiteľka v kostýme) víta deti a spieva pieseň „Letný deň“. Krátkym príbehom o stratenom slniečku uvedie deti do problémovej situácie a rozpráva o tom, čo by sa stalo, keby nebolo slniečko.

Kognitívna oblasť:

EA – Meteorológ⁵⁴

⁵² ZELINOVÁ, M. 2007. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. s. 59

⁵³ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 116

Cieľ: Poznať, opísať, rozlíšiť prírodné javy ovplyvnené počasím. Rozlíšiť podľa znakov ročné obdobie, počasie.

Postup: Na zemi sú uložené kartičky rôznych druhov počasia. My však pozorujeme aktuálne počasie. Existuje však človek, ktorý počasie predpovedá. Je to meteorológ. Ten počasie skúma a svoje poznatky si vymieňa s inými meteorológmi, ktorí pracujú v rôznych kútoch našej planéty. A práve títo ľudia nám oznamujú poznatky v podobe správ o počasí. Vyberieme si dieťa, ktoré sa skúsi zahrať na

meteorológa v triede. Rozložíme kartičky, zdôraznime, že každá predstavuje iné počasie. Meteorológ pristúpi, vyberie jednu kartu, prezrie si, čo je na nej. Nikomu ju neukazuje, len učiteľke. Potom meteorológ obráti kartu k deťom a vysloví správu o počasí, resp. aké bude počasie zajtra (podľa toho, čo vidí na karte). V hre pokračujeme niekoľko dní a sledujeme, ktorá predpoveď vyšla, príp. ktorá sa nevydarila. Zážitkovou formou sa v aktivite deti oboznamujú s rôznymi druhmi počasia a rozvíjajú sa komunikatívne, kognitívne, učebné a informačné kompetencie.

EA – Voda, zem, vzduch⁵⁵

Cieľ: Poznať, rozlíšiť, priradiť a triediť živočíchy, dopravné prostriedky podľa miesta pohybu.

Postup: Deti pracujú vo dvojiciach. Na stole sú tri škatule s obrázkami znázorňujúce vodu, zem, vzduch. Deti majú pred sebou pomiešané obrázky živočíchov (dopravných prostriedkov). Jednotlivé obrázky rozdeľujú do troch škatúl, pričom pomenúvajú, vysvetľujú, prečo ich tak rozdelili. Obmena: Navrhne deťom, aby v obrázkových časopisoch vyhľadávali k zvieratám mláďatá a rozdelili ich do troch škatúl. V aktivite pomocou obrázkov rozvíjame predstavy o životnom prostredí, zvieratách a veciach, ktoré sa v ňom vyskytujú, a tiež informačné, učebné a komunikatívne kompetencie.

⁵⁴ CLAYCOMBOVÁ, P. 1996. *Školka plná zábavy*. s. 153

⁵⁵ PODHÁJECKÁ, M. 2008. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 183

E – Na záhradníka⁵⁶

Cieľ: Priradiť, triediť a usporiadať predmety podľa určitých kritérií.

Postup: Na stole (na paraváne) sú obrázky obrátené rubovou stranou nahor. Stôl (paraván) predstavuje záhradku. Jedno z detí predstavuje záhradníka. S kanvičkou obchádza deti a hovorí: „Mám ja veľkú záhradku, poznám v nej každý kút, pod' si ku mne, Anička, niečo odtrhnúť.“ Dieťa, ktoré záhradník pozve k stolu (k paravánu), si vyberie obrázok, prezrie si ho a potom ho opisuje tak, aby deti uhádli, čo je na ňom. Kto uhádne, stáva sa záhradníkom a hra pokračuje ďalej. Obmena: Môžeme využiť obrázky ovocia, zeleniny, izbových, lúčnych, lesných kvetov, lesných plodov, listov... Pri aktivite deti určujú charakteristické znaky rastlín, zeleniny, ovocia, kvetov, priradujú, triedia a usporiadajú predmety podľa určitých kritérií. Rozvíjajú sa komunikatívne, učebné a informačné kompetencie.

EA – Ako sa obliekame

Cieľ: Vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami predstavy o slnku získané pozorovaním.

Postup: Učiteľka vyzve deti, aby si pomysleli na nejakú časť odevu, ktorá sa používa v priebehu celého roka (napr. šál, sukňa, čiapka, rukavice, sveter) a dobre si ju zapamätali. Začne deťom rozprávať príbeh spojený s obliekaním. „Bola som sa v zime sánkovať a obliekla som si...“ a ukáže na niektoré dieťa. To povie časť odevu, ktoré si predtým vybralo. Ostatní posúdia vzhľadom na činnosť a ročné obdobie, o ktorom sa rozpráva v príbehu, či si dieťa zvolilo správnu časť odevu. Hra je radostná, veselá, deti sa pri nej zasmejú, pretože niekedy vzniknú rôzne smiešne situácie. Obmena: Umožníme deťom rozprávať vlastné príbehy. Obliekanie sa môže realizovať podľa rôznych pracovných činností. V aktivite deti rozoznávajú druhy oblečenia, priradujú ho k ročnému obdobiu, počasiu a adekvátne reagujú na smiešne situácie. Zároveň mali možnosť vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami predstavy o slnku získané pozorovaním.

EA – Hmatový test⁵⁷

Cieľ: Vnímať a rozoznávať, že hračky a predmety sú z rôzneho materiálu, ktorý má rôzny povrch, tvar, farbu, veľkosť.

Postup: Šatkou deťom zakryjeme oči, každý dostane do ruky predmet z prírody (kameň, kôra stromu, vetvička, list, kvet). Na základe hmatu opisujú predmet, zároveň vyjadrujú pocity z tmy.

⁵⁶ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 138, s. 69

⁵⁷ MIŇOVÁ, M. a kol. 2005. *Environmentálna výchova v materskej škole*. s. 20

Zrazu vykukne slniečko a sľúbi, že sa polepší a zoznami nás so svojimi kamarátmi – vetrom, dažďom, lejakom, víchricou, hmlou, bleskom.

Symbole na kartičkách deti zakladajú do kalendára počasia. Aktivita je zameraná na utváranie elementárneho environmentálneho cítenia, rozvoj kognitívnych procesov, na manipuláciu s predmetmi, hmatové vnímanie, rozlišovanie typických znakov ročného obdobia – leto, spojených s počasím.

Perceptuálno-motorická oblasť

EA – Skákací panáčik a bábika⁵⁸

Cieľ: Kontrolovať pri pohybe svalové napätie a dýchanie.

Postup: Deti sa pohybujú po triede rôznymi spôsobmi – rýchlou chôdzou, poklusom, poskokmi. Po chvíli im učiteľka ukáže cvičenie – skákací panáčik a bábika – výskoky do roznoženia zároveň so vzpažením. Len čo učiteľka zavolá „skákajúci panáčik“, začnú chlapci cvičiť tento cvik, pričom dievčatá pokračujú v pohybe po triede. V opačnom prípade pri zvolaní „skákajúca bábika“ cvičia dievčatá, chlapci behajú. Obmena: deti nacvičia ďalší cvik – „motýľ“ – ľah na zemi a upažením vzpažujú a pripažujú, roznožujú a znožujú. Pohyby paží a nôh sa môžu rôzne kombinovať. Keď deti pochopia všetky pokyny, pohybujú sa voľne v priestore a cvičia podľa povelov – skákajúci panáčik, skákajúca bábika, motýľ. Aktivita rozvíja psychomotorické kompetencie, umožňuje kontrolovať pri pohybe svalové napätie a dýchanie.

EA – Kedy to robíš⁵⁹

Cieľ: Zvládnuť sebaobslužné činnosti (obliekať sa, obúvať sa, umývať sa, čistiť si zuby atď.) a návyky správneho stolovania.

Postup: Deti sedia v kruhu a jedno z nich sa postaví pred učiteľku do kruhu. Učiteľka predvádza rôzne hygienické úkony – umývanie rúk, čistenie zubov, strihanie nechtov, umývanie vlasov. Po každom úkone sa spýta: „Kedy to robíš?“ Deti spoločne posudzujú správnosť odpovede. Ak hráč neodpovie správne, odpovie jedno z ostatných detí a hráč háda ďalej. Ak odpovie správne, deti sa striedajú a ide hádať iné dieťa. V aktivite sa rozvíja tvorivosť, fantázia, deti si osvojujú hygienické návyky a slovnú zásobu.

⁵⁸ PALKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 64

⁵⁹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 106

EA – Lietajúce balóniky⁶⁰

Cieľ: Uplatniť spoluprácu v skupinovej hudobno-pohybovej alebo hudobno-dramatickej hre.

Postup: Deti pevne držia fóliu, na ktorú sme poukladali nafúkané balóniky. Začnú ňou opatrne pohybovať hore a dolu, pričom postupne zvyšujú tempo. Balóniky by mali lietať čo najvyššie. Deti sa pri tejto hre učia koordinovať svoje pohyby s pohybmi spoluhráča a prispôbovať sa spoločnému rytmu. Aktivita podporuje

spolupatričnosť, rytmus. Rozvíjajú sa psychomotorické a osobnostné kompetencie.

EA – Vyrábame bublifuk⁶¹

Cieľ: Použiť v hrách riekanky, vyčítanky s rôznou tematikou.

Postup: S deťmi vyrábame imaginárny bublifuk. Bublifuk vyrába bubliny, také nadýchané balíčky, ktoré vzdušnou poštou môžeme poslať na iné miesto. Aby nám bubliny vznikli, najprv vytvoríme z ukazováka a palca ruky okienko, do ktorého budeme dýchať, a tak vytvoríme bubliny. Najskôr sa musíme poriadne nadýchnuť a vytvoriť v brušku vlastnú bublinu. Potom pomaly a ľahučko vydychujeme vzduch do okienka, aby sme vytvorili bublinu. Aktivita je zameraná na upevňovanie návykov správneho speváckeho dýchania a rozvíjanie psychomotorických, osobnostných a sociálnych kompetencií.

EA – Slnčný deň

Cieľ: Kresliť uvoľnenou rukou, plynulo a smelo.

Postup: Po vychádzke budú deti v triede vytvárať slnko. Môžu si ho vytvoriť grafomotorickými cvičeniami s riekankou na veľký formát baliaceho papiera, prípadne dotvoria slniečku lúče na paraváne. Druhá skupina detí dotvára prevliekaním šnúrok cez drôt jazierko. Aktivita je zameraná na rozvoj psychomotorických a grafomotorických zručností, rozvoj jemnej a hrubej motoriky.

Sociálno-emocionálna oblasť

⁶⁰ GRABBETOVÁ, R. 1999. *Zahrajme sa spolu.* s. 55

⁶¹ DEREVJANÍKOVÁ, A. 2013. *Hudobná výchova.* s. 49

EA – Čarovné zrkadlo⁶²

Cieľ: Nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými.

Postup: Vyzveme dvojicu detí, aby sa postavili čelom k sebe. Jedno z nich označí ako čarovné zrkadlo.

Úlohou druhého dieťaťa je povedať: „Zrkadielko, povedz mi, čo cítim?“ Potom predvedie mimikou a pohybom celého tela svoj citový stav, napr. plač, smiech, zlosť, smútok, bolesť a pod. Kamarát/zrkadielko odpovie: „Ty si smutný a pod.“ V aktivite rozlišujeme obsah neverbálnej komunikácie

a vycítíme aktuálne citové rozpoloženie iných osôb. Skutočné zrkadlo na paraváne umožňuje pozorovať reálne stavy.

EA – Hlasy v prírode⁶³

Cieľ: Citlivo vnímať krásu prírody, jej čaro a jedinečnosť.

Postup: Nenásilnou formou nabádame deti načúvať prírodu (spev vtákov, šumenie lesa, zurčanie potoka atď.). Každé dieťa si sadne, ľahne a so zažmúrenými očami počíta rôzne zvuky, ktoré počuje. Každé sa potom pochváli, koľko zvukov napočítalo. Na záver deťom rozdáme ceruzy a papiere, aby sa pokúsili graficky znázorniť, čo počuli. Aktivita rozvíja osobnostné, sociálne a psychomotorické kompetencie.

EA – Kreslenie po chrbte

Cieľ: Nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými.

Postup: Hráči sa rozdelia do dvojíc. Jeden sa otočí chrbtom k svojmu spoluhráčovi. Úlohou hráča je nakresliť (napísať) prstom niečo na chrbát spoluhráča. Ten potom musí povedať, čo mu spoluhráč nakreslil na chrbát. Aktivitou sa rozvíjajú psychomotorické, osobnostné a sociálne kompetencie. Uľahčuje nadviazanie kontaktu, podporuje sebedomie dieťaťa.

⁶² MIŇOVÁ, M. – GMTROVÁ, V. – MOCHNÁČOVÁ, H. 2002. *Prosociálna výchova v materskej škole*. s. 43

⁶³ PAĽKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 104, s. 11

EA – Priplávala loď⁶⁴

Cieľ: Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny.

Postup: Hráči stoja v kruhu, začínajúci hráč hovorí: „Priplávala loď a priviezla nám hlásku Z“. Hodí loptu niektorému z hráčov, ktorého úlohou je pohotovo vymyslieť slovo na začínajúcu hlásku a pokračovať rovnakou frázou spolu s určením ďalšej hlásky pre svojho spoluhráča. Zvolené hlásky sa môžu počas hry opakovať. Kto sa pomýli alebo nevie vymyslieť slovo, vráti loptu späť hráčovi, ktorý pre neho určil začiatočnú hlásku. Prostredníctvom aktivity sa upevňuje výslovnosť hlások, ich identifikácia a rozvíja sa slovná zásoba – komunikatívne kompetencie.

EA – Moje srdiečko⁶⁵ Cieľ: Rozlíšiť pozitívne a negatívne emócie druhých osôb.

Postup: Zahráme sa hru Ukáž a predved'. Dieťa vloží tvár do otvoru, mimikou a gestikuláciou vyjadří citový stav (radosť, smútok, plač, hnev). Potom sa deti v úlohe slniečka zdôverujú ostatným deťom so svojimi starosťami, radoťami aj verbálne. „Moje srdiečko je veselé, lebo...“ „Moje srdiečko plače, lebo...“ „Moje srdiečko ľúbi...“

Aktivita je zameraná na vyjadrovanie pocitov neverbálnym spôsobom i prostredníctvom hlasovej modulácie, na seberealizáciu prostredníctvom hrových aktivít, posilňovanie sebavedomia. Rozvíja osobnostné a sociálne kompetencie.

3.3 Tajomstvo jesene

Motivačná stratégia: Pani „Jeseň“ prichádza za sprievodnej hudby s jesenným motívom. Deťom sa prihovára básňou Jesenné listy:

„Dostali ste také lístky, čo nepíšu vaši blízki? Písané sú bez pisára, maľované bez maliara.

Posiela ich nová jeseň a vietor ich svetom nesie. Kto dostane, nech prečíta...“

Kognitívna oblasť:

⁶⁴ POTKÁNYOVÁ, K. – KUNŠTÁROVÁ, Ž. 2013. *Jazyk a komunikácia*. s. 28

⁶⁵ MIŇOVÁ, M. – GMTROVÁ, V. – MOCHNÁČOVÁ, H. 2002. *Prosociálna výchova v materskej škole*. s. 34

EA – Kedy to je⁶⁶

Cieľ: Rozlíšiť podľa typických znakov ročné obdobie.

Postup: Deti rozlišujú ročné obdobie na obrázkoch na paraváne podľa charakteristických znakov, napr. tým, že je na obrázku lístie, deti púšťajú šarkanov atď. ho zaradia k jeseni. Jednotlivé obrázky opisujú. Postupne zaraďujú všetky obrázky do ročných období, častí kruhu a podľa toho, ako po sebe nasledujú, v poradí jar, leto, jeseň, zima. Deti zložia časti kruhu tak, že kruh sa uzavrie.

Aktivitou sa upevňuje rozoznávanie ročných období a ich usporiadanie podľa postupnosti.

Rozvíja komunikatívne, kognitívne, učebné kompetencie.

EA – Jazýček, povedz mi, čo ochutnávaš

Cieľ: Poznať, rozlíšiť, triediť a vyberať si zdravé potraviny.

Postup: Učiteľka nakrája umyté ovocie a zeleninu do misiek na stole. Deti ochutnávajú produkty. Na pravú stranu stola položia misky s ovocím, na ľavú stranu misky so zeleninou. Pomenujú ich a snažia sa porovnávať ich chuť – sladkosť, kyslosť, horkosť, štipľavosť a vôňu. Učiteľka im rozpráva o ich dôležitosti v detskom jedálničku a uvedie príklady, do akých jedál sa používajú. Deti aktivizuje k uvedeniu príkladov. V aktivite deti rozlišujú chute, pomenujú jednotlivé druhy ovocia a zeleniny. Rozvíjajú sa komunikatívne a učebné kompetencie.

EA – Popletený list⁶⁷

Cieľ: Používať spisovnú podobu materinského jazyka.

Postup: Do obálky vložíme list s popleteným textom. Zámerne doň napíšeme rôzne nezmysly. Učiteľka následne rozpráva deťom príbeh: „Ráno u nás zazvonila pani poštárka. Otvorila veľkú tašku a vylovila z nej bielu obálku, ktorá vraj patrí deťom z materskej školy. Skúsime si spoločne list otvoriť a prečítame si, čo je v ňom napísané.“ (Napri.: „Milé deti, píšem vám, čo som včera videl na prechádzke. Nad oblaky vyšlo modré slniečko a začalo mraziť všetko na zemi. Železné motýle poletovali nad mesiacom a sali z neho sladké kakao. Pozdravuje vás Šašo Popleta.“) Deťom dávame vhodné otázky: Ako sa vám list páčil? Bol v poriadku? Nemali by sme ho trochu zmeniť? Ako ho zmeníme? Pri opakovanom čítaní hľadáme popletené miesta so slovami, ktoré

⁶⁶ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 106, s. 101

⁶⁷ PAJKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 161

nedávajú zmysel, a nahrádzame ich vhodnými slovami. V aktivite sa rozvíja slovná zásoba – komunikatívne kompetencie.

EA – Prší⁶⁸

Cieľ: Poznať, opísať, rozlíšiť prírodné javy ovplyvnené počasím.

Postup: Veľkú misu s vodou, ktorá predstavuje mláku dažďovej vody, umiestnime v triede. Špongia predstavuje dažďový mrak. Deti ju opatrne ponoria do vody a vyžmýkajú. Názorne predvedú, ako padá dážď. Potom sa deti premenia na mrak. Rozdajú sa im balóniky, ktoré predstavujú dažďové kvapky, a odriekajú riekanku: „ Mráčik, mráčik, plný dažďa, jeden, dva, tri, štyri, päť, vodou svojou pokrop ma hneď.“ Pri riekanke dvíhajú balóny. Po skončení riekanky sa navzájom pokropia (dotykom balónov). Aktivita vedie k pochopeniu prírodných úkazov zapríčinených počasím, rozvíja komunikatívne, kognitívne a informačné kompetencie.

EA – Na poštára⁶⁹

Cieľ: Priradiť číslo (nie číslicu) k danému počtu predmetov, používať homonymá.

Postup: V škatuli sú obálky s úlohami. V prvej obálke sú jesenné listy rôznej farby a rôznej veľkosti, ktoré majú deti roztriediť a porovnať množstvo.

V druhej obálke sú listy so značkami detí. Podľa značky dieťa zistí, ktorý list mu patrí. V tretej obálke sú nakreslené obrázky rovnako znejúcich slov, ale rôzneho významu. Deťom vysvetlíme význam

homoným. Aktivita je zameraná na porozumenie obsahového významu slov, na vytváranie rýmov a pomenovanie ovocia. Aktivitou rozvíjame komunikatívne, kognitívne, učebné a sociálne kompetencie a ich využitie v reálnom živote.

⁶⁸ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 164

⁶⁹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 96

Perceptuálno-motorická oblasť

EA – Hromové tleskanie⁷⁰

Cieľ: Dodržiavať zvolené pravidlá, spolupracovať, rešpektovať ostatných.

Postup: Najprv vysvetlíme deťom, čo budeme robiť pri jednotlivých kartách: slnko – pažami urobíme kruh, dážď – ľahké bubnovanie, lejak – silné búchanie, sneženie – kruh so spojením končekov palcov a ukazovákov, krupobitie – búchanie pästami o seba, vánok – ľahké pohojdávanie sa zo strany na stranu, prudká víchrica – otáčanie tela. Karty otočíme opačne. Deti si vyberajú po jednej karte, po otočení napodobňujú dohovorené pohyby s celou skupinou. Keď niekto obráti čierny búrkový mrak, bude silno tleskať. Vybrané dieťa zamieša karty a hra sa opakuje vybraním druhého dieťaťa. Pri aktivite sa deti učia spolupracovať, reagovať na pokyny a rešpektovať zvolené pravidlá. Rozvíja psychomotorické, osobnostné a sociálne kompetencie.

EA – Na vietor a mrak

Cieľ: Zapojiť sa do skupinovej hry a vedieť v nej spolupracovať.

Postup: Skupina detí tvorí mrak. Deti sa pohybujú po priestore a tleskajú (pr-ší) alebo poskakujú a tleskajú (le-jak). Vedľa stojí jedno dieťa *vietor* a hovorí: „*Ja som vietor ako drak, rozožením každý mrak.*“ Nato sa deti rozutekajú, vietor behá okolo, naháňa mrak. Kto sa zo skupiny vzdialí, toho mrak chytí. Aktivitou sa rozvíja spolupráca v skupinovej hre a psychomotorické, osobnostné kompetencie.

EA – Na medveďa⁷¹

Cieľ: Orientovať sa v priestore.

Postup: Hráči sa voľne pohybujú po triede (po školskom dvore). Jeden určený hráč je *medveď*, ktorý spí v brlohu (kruh urobený zo švihadiel). Keď medveď opustí brloh, snažia sa hráči dostať do jeho brlohu. Koho prvého medveď chytí, stáva sa novým medveďom. Hráči, ktorí sa dostanú do brlohu, sú v domčeku. Obmena: Deťom určíme spôsob pohybu. Napr. všetci sa budú pohybovať lezením, chôdzou vo výpone atď.

Aktivita vedie k upevňovaniu orientácie v priestore a rozvoju psychomotorických kompetencií.

⁷⁰ MIŇOVÁ, M. a kol. 2005. *Environmentálna výchova v materskej škole*. s. 36, s. 37

⁷¹ PAĽKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 85

EA – Ježko⁷²

Cieľ: Zladiť pohybovú a hudobnú stránku v hudobno-pohybovej hre.

Postup: Pieseň Ježko deti poznajú. Prvá sloha: 1. – 8. takt – deti lezú „po štyroch“, 9. – 16. takt – vyskočia a s upaženými rukami sa voľne rozbiehajú po miestnosti.

Druhá sloha: 1. – 8. takt –

ako v prvej slohe, 9. – 16. takt – deti sedia na päťkách, pichajú striedavo pravou a ľavou rukou vztýčenými ukazovákmi rozličnými smermi. Tretia sloha: 1. – 8. takt – ako v prvej, 9. – 12. takt – deti bežia voľne po miestnosti, 13. – 16. takt – pomaly si ľahnú na bok a stáčajú sa do kľbka. V aktivite ide o zladenie hudby s pohybom a psychomotorických kompetencií.

EA – U ježkovcov

Cieľ: Ovládať základné lokomočné pohyby.

Postup: Vyberieme sa na návštevu k ježkovcom. Ježko si pripravil pre deti rôzne hry a činnosti – chôdza, beh, lezenie. Z hárkov papiera krčením vytvoríme papierové jabĺčka a budeme ich kotúľať do ježkovho domčeka alebo hádzať do otvoru na paraváne. Z plastelíny si vytvoríme ježaciú rodinku a ovocie, pichliače predstavujú pozapichované špáradlá alebo drôtky. Aktivita je zameraná na rozvíjanie lokomočných pohybov – chôdza, beh, lezenie, hádzanie a na zdokonaľovanie jemnej motoriky a techniky tvorivosti, psychomotorických kompetencií.

*Sociálno-emocionálna oblasť***EA – Popletené slová**⁷³

Cieľ: Používať synonymá, antonymá a homonymá, vytvárať rýmy.

Postup: Deti sú rozdelené do skupín a každá skupina má vybrať podľa zadania učiteľky také kartičky s obrázkami, ktoré zobrazujú predmety so slovami: rovnako znejúce, ale s rozdielnym významom, opačne znejúce, ktoré sa rýmujú. Jednotlivé obrázky si potom každá skupina vyfarbí a nalepí na

⁷² LYSÁKOVÁ, M. – KOPINOVÁ, E. – PODHORNÁ, A. 1989. *Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku*. s. 228

⁷³ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 154, s. 168

papier. Aktivita je zameraná na porozumenie obsahového významu slov, na vytváranie rýmov. Aktivitou rozvíjame komunikatívne, kognitívne, učebné a sociálne kompetencie a ich uplatnenie v slovnej zásobe.

EA – Slovíčka v škatuli

Cieľ: Uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so slovami.

Postup: Deti sedia na koberci (pred paravánom). Prvé z detí vyberie zo škatule kartičku. Povie, čo je na nej namaľované a na akú hlásku sa začína. Všetky ostatné deti, ak poznajú nejaké iné slovo začínajúce sa uvedenou hláskou, si za každé poznané a povedané slovo vyberú jednu kocku.

Z kociek postavia vežu. Kartu si vyberie ďalšie dieťa a nasleduje ďalšia hláska. Na záver sa porovnávajú veže, ktorá je vyššia, a z ktorej hlásky poznajú najviac slov. V aktivite sa uplatňujú analyticko-syntetické hry so slovami a rozvíja komunikatívne, kognitívne, učebné a sociálne kompetencie a ich uplatnenie v slovnej zásobe.

EA – Popoluškino triedenie odpadu⁷⁴

Cieľ: Prakticky uplatniť návyky v starostlivosti o prírodu.

Postup: Vyrobíme asi 60 kusov kartičiek, na ktoré nalepíme obrázky rôznych druhov odpadu (fľaše, plechovky, črepy, kusy dreva). Zo šiestich veľkých téglíkov z jogurtu urobíme „popolnice“ označené obrázkami sklo – kov – kompost – handry – papier – ostatné odpadky. Deti triedia odpadky. Rozmýšľajú nad tým, ako možno odpad ešte využiť. Aktivita je zameraná na utváranie elementárneho environmentálneho cítienia a v návykov starostlivosti o prírodu.

⁷⁴ PAJKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 103, s. 27

EA – Kamarát na obrázku

Cieľ: Kresliť, maľovať, modelovať v rôznych polohách.

Postup: Deti vytvoria dvojice a nájdu si miesto na zemi (koberci). Jeden z nich si ľahne na papier, druhý obkresľuje jeho siluetu. Opisuje pri tom, čo kreslí, aké sú vlasy, oblečenie. Hore na papier učiteľka napíše meno kresleného kamaráta a dole sa podpíše autor kresby. Neskôr na obrázok kreslia ostatné deti symbol toho, čo majú na nakreslenom kamarátovi rady, čo sa im páči, v čom vyniká. Obmena: Namiesto siluety celého tela môžu obkresľovať siluetu ruky, tváre. Aktivita podporuje rozvoj grafomotorickej a predčitateľskej gramotnosti, psychomotorických, sociálnych a komunikatívnych kompetencií.

EA – Lejak s búrkou⁷⁵

Cieľ: Vyjadriť rôznymi umeleckými výrazovými prostriedkami (výtvarne, hudobne, dramaticky) pocity a dojmy z rozprávok, príbehov a divadla.

Postup: Predstavujeme si, že v miestnosti sa spustil poriadny lejak, obliekame si pršiplášte a gumáky. Ideme na prechádzku v daždi. Zatiaľ čo sa deti čľapotajú v mláke, učiteľka môže bubnovať na niečo tvrdé. Znie to ako kvapky dažďa. Až keď učiteľka prestane klopať, znamená to, že pršať prestalo. Dotkneme sa pršiplášťov. Sú mokré? Zoblečieme sa. Ostali po daždi nejaké kaluže, mláky? Kto nejakú vidí? Počuli ste ten dážd? Počúvajte, či náhodou nehrmí. Privrieme si oči a pozorne počúvame. Učiteľka buchne do bubienka, čo predstavuje hrmenie. Keď to deti začujú, otvorí oči a tlesknutím napodobnia ďalšie hrmenie. Hra sa opakuje. Môžeme vložiť hru na telo. Aktivita rozvíja psychomotorické, osobnostné, sociálne kompetencie. Deti prejavujú predstavivosť, fantáziu, tvorivosť.

EA – Strom šťastia⁷⁶

Cieľ: Komunikovať prijateľným spôsobom pozitívne a negatívne emócie a vyjadriť pocity.

Postup: Urobíme si strom s konárkami. Každé dieťa si vyberie svoj vlastný konárik, na ktorý si deti budú vzájomne pripínať farebné listy. Každý list symbolizuje určité schopnosti, vlastnosti: červený – priateľstvo, zelený – lásku, žltý – pomoc, modrý – rozumnosť, šikovnosť. V závere zrealizujeme spoločné vyhodnotenie. Aktivita je zameraná na pozitívne oceňovanie kamarátových schopností a vlastností, utváranie prosociálneho správania, uplatňovanie tvorivosti a uvedomenie si vlastnej jedinečnosti. Aktivita rozvíja osobnostné a sociálne kompetencie.

⁷⁵ CLAYCOMBOVÁ, P. 1996. *Školka plná zábavy*. s. 52

⁷⁶ MIŇOVÁ, M. – GMTROVÁ, V. – MOCHNÁČOVÁ, H. 2002. *Prosociálna výchova v materskej škole*. s. 45

3.4 Zimný príbeh

Motivačná stratégia: Príchod „pani Zimy“ za sprievodu hudobnej skladby so zimným motívom a prednesu básne „Zima“:

„Po jeseni prišla zima, všetky farby vybielila. Už je zima, už je tu, všade sneží, fúka, Perinbabka deťúrencom kopu snehu núka.“

Kognitívna oblasť:

EA – Čo by sa stalo, keby ⁷⁷

Cieľ: Reagovať slovné na jednoduché otázky jednoslovnou, viacslovnou odpoveďou alebo jednoduchou frázou.

Postup: Deti sedia na stoličkách. Učiteľka, neskôr vystriedaná dieťaťom, sa oblečie do kráľovského plášťa a dá si na hlavu korunu. Sadne si do kresla, v ruke drží žezlo a dáva deťom, kráľovským radcom, otázky, napr.: „ Čo by sa stalo, keby kuchárka nevarila obed, robotníci v továrni prestali pracovať, neexistoval semafor, nesvietilo slnko... Učiteľka podporuje a rozvíja tvorivosť a komunikáciu detí – radcov a kráľa – vyzýva ich k tvorbe nových otázok. Radcovia sa vyjadrujú, či a aké výhody alebo nevýhody by daná situácia pre bežný život priniesla. V aktivite sa podporuje rozvoj kognitívnych a komunikačných kompetencií. Deti precvičujú reakcie na predloženú situáciu, resp. tvorivé riešenie daných problémov.

EA – Na čo stúpaš ⁷⁸

Cieľ: Vnímať a rozoznávať, že hračky a predmety sú z rôzneho materiálu, ktorý má rôzny povrch, tvar, veľkosť.

Postup: Hráči chodia bosí po priestore, príp. po chodníku zdravia (môžu si zaviazať oči), v ktorom sú rozložené rôzne predmety a materiál. Ich úlohou je predmety chodidlami ohmatať a určiť, o aký materiál ide. Obmena: Deti sa môžu pohybovať v rôznych polohách, napr. budú predmety ohmatávať rukami. Aktivita je zameraná na priamy kontakt s rôznymi predmetmi, rozlišujú tvar, povrch, veľkosť. Rozvíja psychomotorické, kognitívne, komunikatívne a učebné kompetencie.

⁷⁷ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 73

⁷⁸ PAJKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 77

EA – Mestečko geometrických tvarov⁷⁹

Cieľ: Poznať, rozlíšiť, priradiť, triediť a určiť niektoré priestorové a rovinné geometrické tvary.

Postup: Učiteľka prinesie škatuľu s malými a veľkými kartičkami, na ktorých sú namaľované rôzne predmety rôznych geometrických útvarov. Deti si vyberú zo škatule malé kartičky. Veľké kartičky s tými istými GÚ učiteľka rozloží v priestore. Deti sa pochyťajú za pás a za spevu piesne „Vedie, vedie, cesta nová, do mestečka guľôčková (štvorčeková...)“ kráčajú po miestnosti a zastanú pred kartou s menovaným tvarom, príp. pred menovaným predmetom.

Neskôr pani Zima pozve deti do kráľovstva snehuliakov, kde je potrebné snehuliakovi zaplátať roztrhané šaty (záplaty v podobe geometrických útvarov). Aktivita je zameraná na rozlišovanie a pomenovanie rovinných a priestorových geometrických útvarov. Aktivita rozvíja učebné, kognitívne a komunikačné kompetencie.

EA – Príroda sa prebúdzá⁸⁰

Cieľ: Rozlíšiť podľa typických znakov ročné obdobia.

Postup: Vedeťme rozhovor o ročných obdobiach. Deti rozdelíme do štyroch skupín, aby rozprávali a motivovaným pohybom predstavovali jednotlivé ročné obdobia. Prvá skupina sú semienka zasadené v zemi. Slnčné lúče a kvapky dažďa, ktoré imitujú, im pomáhajú rásť. Druhá skupina pohybom a opisom predstavuje kvety. Veľké (umelé) kvety sú rozložené po zemi. Deti majú v rukách malé kvety. Pochodujú a na úder bubienka sa usilujú čo najrýchlejšie postaviť na veľký kvet tej istej farby. Tretia skupina si oblečie vesty vtákov a pohybom znázorňuje ich let. Štvrtá skupina znázorňuje snehové vločky šantiace vo vetre, ktoré na záver deti spočítajú. Aktivita je zameraná na rozvíjanie zrkového, sluchového vnímania a komunikačných schopností. Rozvíja učebné, kognitívne a komunikačné kompetencie.

⁷⁹ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 120

⁸⁰ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 162, s. 111

EA – Kto hľadá, nájde

Cieľ: Vnímať a rozoznávať, že hračky a predmety sú z rôzneho materiálu, ktorý má rôzny povrch, tvar, farbu, veľkosť.

Postup: Deti sedia v kruhu, jedno stojí uprostred a hovorí: „Chodím, hľadám, čo chcem znať, pod' mi, Janka, pomáhať. Po triede sa prejdi, čo je z dreva, nájdi!“

Určené dieťa hľadá drevený predmet a keď ho nájde, ukáže ho ostatným. Samo potom pokračuje riekankou, menuje iné meno a iný druh materiálu. Hra pokračuje, kým sa deti nevystriedajú.

Obmena: V riekanke sa kombinuje druh materiálu s farbou, veľkosťou (väčšie ako dľaň), tvarom (okružle), umiestnením (v kúte, pri dverách) a pod. V aktivite je pozornosť zameraná na rozoznávanie hračiek a predmetov rôzneho materiálu – povrch, tvar, farba, veľkosť. Dominantne sa rozvíjajú psychomotorické, kognitívne a informačné kompetencie.

Perceptuálno-motorická oblasť:

EA – Prechádzka prírodou ⁸¹

Cieľ: Zaujať rôzne postavenia podľa pokynov.

Postup: Vyberieme sa na prechádzku prírodou. Najprv sa ponáňujeme a zhlboka sa nadýchneme. Nezaškodí potriať nohami. Konečne sme pripravení. Učiteľka povie: „Všetci za mnou. Už sa nemôžem dočkať, čo všetko uvidíme.“ Rýchlo obehne ihrisko, aby si každý uvoľnil svaly. Napodobňujte, že sa približujeme k hustému lesnému porastu. Prejsť cezeň nebude možné, musíme sa preplaziť. V diaľke vidím jazero. Ideme sa

pozrieť. Je horúco, skúsime sa vykúpať. Predstavte si, že plávate. Na ceste od jazera je pred nami bahno, hurá do neho, akoby sme boli v bahennom kúpeli (váľame sa po zemi, natierame si bahno na paže, na tvár, hádzeme navzájom do seba. Sme celý od bahna, potrebujeme, aby

⁸¹ CLAYCOMBOVÁ, P. 1996. *Školka plná zábavy*. s. 242

zapršalo. Sadneme si do krúžku a zisťujeme, či nepočuť kvapky dažďa. Deti búchajú do kolien, najprv do jedného, po chvíľke do druhého. Postupne zrýchľujeme. Počujete? Už prší. Zatancujeme si v daždi. Je to svieži dážď. Do cesty prišla veľká hora, na ktorej si vyskúšame horolezectvo. Na to nám poslúžia preliezačky a šmykľavky na ihrisku.

Keď sa nám podarí zísť z hory, narazíme na kolotoče. Povožíme sa na kolotoči – deti sa chytia za ruky, urobia kruh a začnú pomaly chodiť dookola. Prechádzka sa pomaly končí. Spomalíme. Pozrite sa okolo seba. Čo vidíte? Čo počujete? Ľahnite si do trávy. Nech naše telá splynú so zemou. To bola krásna prechádzka. Aktivita vedie deti k rozvoju predstáv, fantázie a psychomotorických, sociálnych a osobnostných kompetencií.

EA – Lezenie s vankúšom na chrbte⁸²

Cieľ: Manipulovať s rôznymi predmetmi, náčiním.

Postup: Deťom na štyroch položíme na chrbát vankúšik a necháme ich loziť po triede, kým vankúšik nespadne. Deti môžu súťažiť, kto dlhšie vydrží s vankúšom na chrbte. Pretekársku trať môžeme skomplikovať prekážkami. Obmena: Môžeme tiež urobiť preteky s vankúšikom na hlave, medzi kolenami, príp. podliezaním popod paraván. Aktivita podporuje rozvoj psychomotorických kompetencií

EA – Snehová víchrica

Cieľ: Orientovať sa v priestore.

Postup: Dve deti sa stratili v snehovej víchrici a pokúšajú sa dostať domov. Jedno z nich je však nevidiace. Úlohou druhého je dovieŕť nevidiaceho cez rôzne prekážky domov. Nevidiace dieťa má zatvorené alebo zaviazané oči šatkou. V pároch idú cez prekážky – cez snežný tunel, zamrznutú rieku a pod.

Snažia sa pri tom, aby sa ani jeden vo víchrici nestratil, neostal sám. Keď sa dostanú do cieľa, vymenia si úlohy. Obmena: Stanovišťa si môžu vymyslieť samostatne, dej

⁸² PAĽKOVÁ, J. 2012. *Hráme sa s prierezovými témami*. s. 65, s. 66, s. 38

môže prebehnúť v inom prostredí. Aktivita vedie ku upevňovaniu orientácie v priestore v problémovej situácii a rozvoju psychomotorických kompetencií. Deti sa učia riešiť situáciu, ktorá si vyžaduje empatiu.

EA – Na medveďa⁸³

Cieľ: Hudobno-dramaticky stvárniť textovú časť hry.

Postup: Jedno z detí predstavuje medveďa, schúli sa a zaspí. Ostatné deti sa približujú k nemu na prstoch a tichučko spievajú. Poslednú slohu spievajú rýchlejšie a hlasnejšie. Na výkrik „hej!“ sa medveď zobudí, vyskočí a koho chytí, je zjedený – vylúčený z hry. Hra sa opakuje, kým medveď nevychytá všetky deti. Hudobno-pohybová hra rozvíja schopnosť detí rozlišovať dynamické odtiene. Deti spievajú pieseň v rozmedzí mf – p (budeme spievať ticho, aby sme nezobudili spiaceho medveďa). K piesni pripojíme pohyb až po zvládnutí melódie, ktorá kladie dôraz na viazané tóny.

EA – Hráme sa spolu⁸⁴

Cieľ: Prejaviť reguláciu v hrách a iných aktivitách – konať s ohľadom na seba i na druhých.

Postup: Deťom dáme za úlohu postaviť spoločnú stavbu z rôznych druhov stavebníc. Určíme si pravidlá a očakávania – na stavaní stavby sa môže zúčastniť každé dieťa, príp. rodič, ktorý prejaví záujem, vzájomná spolupráca, dodržiavanie spoločného postupu.

EA – Na zajkov a snehuliaka

Cieľ: Dodržiavať pravidlá hudobno-pohybových hier.

Postup: Deti utvoria kruh a otočia sa tvárou do stredu, kde stojí snehuliak. V prvej slohe na slová „hopi, hopi, hop, vpravo, vľavo vbok“ deti bežia za sebou po obvode kruhu. Na každú dobu v takte urobia dva kroky. Na slová „poskakuj si aj ty s nami, snehuliáčik zimomravý“ zastanú, otočia sa tvárou do kruhu a poskakujú z nohy na nohu. Na každý takt urobia dva poskoky. Snehuliak v strede kruhu poskakuje tiež. Na ďalšie „hopi, hopi, hop, vpravo, vľavo vbok“ sa každé dieťa otočí na svojom mieste. V druhej slohe deti bežia za sebou po obvode kruhu ako v prvej.

⁸³ LYSÁKOVÁ, M. – KOPINOVÁ, E. – PODHORNÁ, A. 1989. *Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku*. s. 314, s. 351

⁸⁴ FABÍKOVÁ, A. – MIŇOVÁ, M. 2008. *Rozvíjajúci program emocionálnej inteligencie*. s. 87

Na slová „vystrč ruky, zdvihni hlavu, vyskoč s nami po povalu“ deti zastanú, otočia sa tvárou do kruhu, vystrčia ruky a poskočia. Snehuliak poskočí tiež. V tretej slohe na slová „ťapi, ťapi, ťap, pod' nás pochytať“ deti stoja na mieste a vytlieskajú rytmus piesne. Na slová „nohou dupni...“ deti zastanú otočené tvárou do kruhu, dupnú nohou, kľáknú si

a vytlieskajú rytmus piesne. Na slová „ pod' nás pochytať“ vyskočia a rozutekajú sa. Snehuliak ich naháňa a koho chytí, je v nasledujúcej hre snehuliakom. Deti sa snažia pohybom vyjadriť, dramatizovať text hudobno-pohybovej hry. Podporuje rozvoj psychomotorických kompetencií.

EA – Pani zima (vlastný zdroj)

Cieľ: Zaujať rôzne postavenia podľa pokynov.

Postup: Pani Zima pozvala deti do kráľovstva snehu, kde sa dostanú podliezaním cez otvor v paraváne. Pri hudbe deti šantia, prevažujú sa, robia kotúle, ohadzujú sa papierovými snehovými guľami. Po návrate z kráľovstva si deti vytvárajú zimnú krajinu zo slaného cesta, rozvíjajú tvorivosť a motorickú zručnosť. Aktivita je zameraná na rozvíjanie základných lokomočných pohybov – plazenie, beh, akrobatické cvičenia a schopnosť prejavíť ochotu a túžbu pohybovať sa. Rozvíja psychomotorické kompetencie.

Sociálno-emocionálna oblasť

EA – Čarovný šál⁸⁵

Cieľ: Vedieť predstaviť seba a svojho kamaráta, zapojiť sa do skupinovej hry.

Postup: Deti sedia v kruhu. Učiteľka stojí medzi nimi a v ruke drží šál, ktorý má čarovnú silu. Povie svoje meno a predvedie pohyb. Jej meno a pohyb zopakujú všetky deti. Potom šál podá dieťaťu, ktoré povie svoje meno a predvedie iný pohyb, ktorý takisto všetci zopakujú. Takto hra pokračuje, kým sa šál nevystrieda u všetkých detí. Aktivitu sme zaradili v prvých mesiacoch školského roka, aby si deti zapamätali mená kamarátov, neskôr upevňovali ich mená hravou formou.

⁸⁵ PODHÁJECKÁ, M. a kol. 2006. *Edukačnými hrami poznávame svet*. s. 71, s. 124

EA – Minútové príbehy

Cieľ: Rozširovať si aktívnu a pasívnu slovnú zásobu.

Postup: Deti pracujú v skupine. Každá skupina dostane od učiteľky obrázky s určitou témou (napr. šaty, zvieratá, kvety, autá...). Úlohou detí je priradiť k obrázkom ďalšie predmety patriace do rovnakej skupiny predmetov (napr. šaty: nohavice, rukavice, šatka...). Deti určujú rozprávky, piesne alebo si vymýšľajú krátke príbehy, v ktorých vystupujú veci alebo zvieratá zobrazené na obrázku. Namiesto príbehov môžu deti o veciach viesť spoločný rozhovor. Obmena: Deti môžu svoj príbeh znázorniť aj pohybom, príp. vymýšľať k daným predmetom rýmy, hádanky. Aktivita rozvíja komunikatívne kompetencie a deti sa učia pracovať v skupine, podporuje predovšetkým kooperáciu.

EA – Rodinka snehuliakov⁸⁶

Cieľ: Kresliť, maľovať, modelovať podľa vlastnej fantázie, predstáv na tému, v rôznych polohách.

Postup: Každému dieťaťu dáme veľký kus modelovacej hmoty, ktorý predstavuje snehovú guľu. Deti predvedú, ako sa z takého veľkého kusa hmoty dajú urobiť menšie snehové gule na telo snehuliaka. Aby vznikol snehuliak, musíme mu dať tri gule na seba. Potom modelujeme maličké guľky na oči a valček na ústa. Keď bude hotový otec-snehuliak, urobíme mamu a malých snehuliáčikov. Každé dieťa si postaví svoju vlastnú rodinku snehuliakov. Uložiť ich môžeme na papierovú tácku. V aktivite pestujeme u detí zmysel pre detail, rozvíjame psychomotorické kompetencie.

EA – Príbeh o medveďovi⁸⁷

Cieľ: Reprodukovať ľudové a autorské rozprávky a príbehy voľným spôsobom.

Postup: Deti sú na jednej strane miestnosti, medveď leží na opačnej strane v brlohu. Vytvoríme ho tak, že cez stôl alebo niekoľko stoličiek prehodíme deku. Rozprávame príbeh o medveďovi a deti ho sprevádzajú vhodnými pohybmi. Tučný medveď ležal vo svojom brlohu a spal. Jedného dňa k brlohu priskackali veveričky a volali: „Medveď, medveď, vyjdi von!“ Divoko skákali okolo brlohu, ale medveď si pokojne spal ďalej. Veveričky ho však za každú cenu chceli zobudiť. Skákali čoraz vyššie cez otvory brlohu nakúkali dnu. Ale medveď spal, akoby sa nechumelilo. Takže skúsime niečo iné: Tíško sa prikradli dovnútra, zaklopali na stenu brloha a zvolali: „Medveď, medveď, pod' von!“ Konečne sa ukázala strapatá hlava a za ňou mohutné telo. Medveď sa ponáňoval a zívól, až mu veveričky videli takmer do žalúdka. Zabučal a pokúsil sa veveričky (deti) pochytať. Tie sa naľakali a čo najrýchlejšie utekali do bezpečia. Ale medveď

⁸⁶ CLAYCOMBOVÁ, P. 1996. *Školka plná zábavy*. s. 99

⁸⁷ GRABBETOVÁ, R. 1999. *Zahrajme sa spolu*. s. 29

bežal za nimi. Všetky veвериčky, ktoré pochytal, sa stali členkami jeho medvedej rodiny. A postupne sa naučili mať sa navzájom rady. Deti spájajú slovo s pohybom, imitujú postavy z príbehu. Aktivitou sa rozvíjajú psychomotorické, osobnostné kompetencie.

EA – Mráz⁸⁸

Cieľ: Dodržiavať zvolené pravidlá, spolupracovať, rešpektovať ostatných.

Postup: Deti dostanú pozvánku do krajiny Mrazu. Jedno dieťa (Mráz) naháňa ostatné deti (snehové vločky). Kto je chytený, ostane stáť, zamrzne. Vyslobodí ho kamarát, ktorý ho pohladí po líčku. Aktivita je zameraná na prežívanie príjemných pocitov zo spoločnej zábavy a fyzickej blízkosti, posilnenie sebadôvery a sebavedomia. Rozvíja osobnostné a sociálne kompetencie.

Predložené návrhy hrových aktivít sú vlastné námety, ktoré môžu pedagógovia využiť v práci s deťmi, ale hranice tvorivosti a kreativity nie sú obmedzené. Ak chceme, aby dieťa plne rozvíjalo svoj individuálny ľudský potenciál a vlohy, musíme ho chápať ako individuum. Individualizácia je chápaná ako individuálny prístup k intaktným, ako aj k postihnutým deťom. Ten býva často len proklamovaný, ale v skutočnosti veľmi povrchný. Správne pochopenie individualizácie vedie k rozvoju kapacity každého dieťaťa. Rozvíja jedinečnosť jeho osoby vrátane jeho schopností, spolupráce, tolerance a sociálneho cítenia, ktoré zabraňuje prehnámu

egoizmu. Tento učebný materiál nestojí izolovane. Je dopĺňaný získanými vedomosťami z pobytu v prírode, skúsenosťami z pozorovania a skúmania prírody, vychádzok či pobytu na školskom dvore. Je tiež spestrený zvukmi z prírody v každom ročnom období (dážď, búrka, fúkanie vetra, meluzína, spev vtákov), výtvarnými prácami detí i hudobno-pohybovými improvizáciami. Učebná pomôcka plní výchovno-vzdelávacie ciele, rozširuje vedomostný potenciál detí v prírodovednej podoblasti, obohacuje poznanie detí o typické znaky ročných období, vedie deti k chápaniu a orientácii v časových vzťahoch jedného roka v spojení s konkrétnymi činnosťami prostredníctvom rozlišovania podstatných znakov, dáva im priestor k vlastnej sebarealizácii, ponúka im možnosť na participácii a možnosť spolupracovať, vytvára deťom priestor k aktivite a aktivizuje ich danosti, rozvíja kľúčové kompetencie.

3.5 Návrhy a odporúčania pre prax

Hra je hlavná a formatívna aktivita detstva. Je považovaná za aktivitu, ktorou je možné veľa dosiahnuť. Jeden z princípov Všeobecnej deklarácie práv hovorí: „Dieťa má plne využívať hru a

⁸⁸ PRUŽINSKÁ, Ľ. 2006. *Emocionálny svet detí predškolského veku*. s. 44

rekreáciu a obe musia byť orientované na sledované ciele edukácie⁸⁹.“ Z praxe je zrejmé, že hra podnecuje a všestranne ovplyvňuje psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa. Ak ju dieťa vykonáva so záujmom, aktívne a pozorne, usilovne aj pracuje.

Hračka „čarovné paravány“ je variabilná učebná pomôcka, o ktorú deti prejavovali po celý čas záujem. K jej pozitívam patrí estetika (vkusne upravená, farebne doladená), funkčnosť, bezpečnosť (splňa zdravotné a hygienické požiadavky) a hlavne variabilnosť. Je motorickým stimulátorom, má socializačnú funkciu, v určitých situáciách aj diagnostickú, prípadne sa používa ako prostriedok na odstránenie psychického napätia.

Pri pozorovaní učiteľky v hre z dôvodu eliminovania rutiny v edukačnej práci a dokumentovania požiadavky aktívneho prístupu učiteľky v práci s deťmi navrhujeme z pozície učiteľa:

- vytvárať hračky primerané individuálnym a rozvojovým možnostiam detí,
- prispôbiť hračku zodpovedajúcu príslušným požiadavkám,
- motivovať a zaujať deti rôznymi činnosťami s hračkou počas celého dňa,
- udržať záujem o činnosti s hračkou,
- byť nápomocným pri aktivite s hračkou, aktivizovať deti pri činnosti,
- umožniť reagovať na ponúkané, aj deťmi navodené aktivity s hračkou,
- uplatňovať aktivizujúce metódy pri práci s hračkou, stupňovať náročnosť cieľov,
- reflektovať, vyhodnocovať a špecifikovať ďalšie edukačné kroky.

Výsledky pozorovania nasvedčujú, že učiteľky materskej školy disponujú vysokou dávkou aktivity a aktívneho prístupu k práci s deťmi bez rutiny v edukačnej práci. Disponujú kompetenciami, ktoré im uľahčujú plánovať, organizovať a realizovať výchovno-vzdelávací proces. Prienikom všetkých kompetencií je hrová kompetencia, ktorá predstavuje súbor poznatkov, schopností, návykov a hodnôt. Znalosť všetkých zákonitostí predprimárneho obdobia je znakom profesionality.

Z pozorovania dieťaťa v hre uvádzame za účelom vymedzenia postavenia hry a hračky v ich aktivite tieto návrhy z pozície dieťaťa:

- dopriať deťom dostatok času na hru s hračkou,
- umožniť im vrátiť sa ku hre, ktorá ich zaujala,
- poskytnúť hračky, ktoré budú podnecovať aktivitu a tvorivosť,
- nerobiť veci za deti, pomáhať a uľahčovať im činnosť s hračkou,
- umožniť im samostatne organizovať činnosti s hračkou,
- podporovať rozvíjanie pocitu zodpovednosti pri ukončovaní hier.

Výsledky pozorovania detí vymedzili postavenie hry a hračky na popredné miesto. Dieťa vo svojom vývine prechádza rôznymi obdobiami, prichádza do kontaktu s rôznymi druhmi hier a

⁸⁹ KOSTRUB, D. 2003. *Od pedagogiky k didaktike materskej školy*. s. 25

hračiek. Hľadá si rovesníkov, poznáva seba aj iných, vyrovnáva sa s ťažkosťami, nachádza riešenia. V edukačnom procese má význam každá hra, ktorá je cielená či spontánna, s pravidlami či bez pravidiel, zameraná na rozvoj kompetencií dieťaťa i celej osobnosti.

Reflexia na využitie „čarovných paravánov“ – učebnú pomôcku môžeme v edukačnom procese uplatniť ako:

- motivačný prostriedok pre učiteľa aj dieťa k realizácii obsahu edukácie,
- interiérový doplnok v triede, v materskej škole, pri vystúpeniach detí,
- aktivizujúci prostriedok vo všetkých fázach edukačného procesu počas celého dňa vo všetkých organizačných formách (hry a hrové činnosti, pohybové a relaxačné cvičenia, edukačné aktivity, pobyt vonku),
- pomôcku pri plnení naplánovaných cieľov vo všetkých výchovno-vzdelávacích oblastiach a tematických okruhoch.

Uvedené odporúčania obsahujú len časť návrhov z praxe a sú nasmerované na skvalitnenie práce s deťmi. Účinný sebarozvoj osobnosti dieťaťa nie je možný bez jeho vlastnej aktivity. Učiteľka dieťaťu preto umožňuje byť čo najviac aktívnym.

ZÁVER

Teoretické poznatky a praktické skúsenosti, ktoré si ako rodičia, vychovávatelia a učitelia osvojujeme a pri výchove uplatňujeme, nám pomáhajú hlbšie si uvedomovať výchovný proces, ktorý je na jednej strane výchovou detí a na druhej strane sebvýchovou rodičov. Naša výchova bude o to úspešnejšia, čím lepšie budeme rozumieť deťom, sebe samému i svetu a dobe, v ktorej žijeme. Vedecké poznanie však samo osebe nestačí. Prispieje k správnej výchove jedine vtedy, ak bude riadené rozumnou láskou k dieťaťu a presvedčením, že to najdrahšie, čo je ľuďom v živote dané, sú ich deti, pretože každé dieťa je bez ohľadu na svoj zjav človekom s úplnou ľudskou dôstojnosťou a neobmedzenými základnými právami. Má právo žiť v ľudskom spoločenstve a tu plne rozvíjať svoju osobnosť, schopnosti, sklony a potreby. Na uplatnenie tohto práva potrebuje mnohostrannú pomoc, a to predovšetkým vo výchove zodpovedajúcej jeho veku a vývojovým možnostiam.

Vyzdvihli sme výnimočnosť hry ako základnej a hlavnej činnosti dieťaťa a ako jednej z najdôležitejších vývojových potrieb tohto obdobia. Hra zahŕňa pestrú škálu rozmanitých aktivít, ktoré prispievajú k rozvoju poznania dieťaťa. Podnetom na hru môže byť hračka, situácia, príklad na napodobňovanie, pobádanie i slovná výzva učiteľky alebo vrstovníkov, takisto ako vlastný zážitok, ktorý dieťa prijme i znútorní ho a v súlade s vlastnými skúsenosťami pretvorí. Snažili sme sa poukázať na to, že využívaním aj takejto variabilnej učebnej pomôcky je možné jej správnym a nenásilným včlenením do edukačného procesu do istej miery ovplyvniť vývin detí v zameraní na rozvoj kognitívnych a nonkognitívnych funkcií a perceptuálno-motorických zručností. Funkčnosť a flexibilitnosť pomôcky ponúka rozvoj hrubej a jemnej motoriky, interpersonálnych vzťahov, komunikačných schopností. Najväčšie uspokojenie prežívali deti pri skúmaní vlastností netradičných materiálov. Všetko uvedené sa môže diať v každej materskej škole, v každom veku dieťaťa a počas každodenného pobytu v materskej škole.

Hra v materskej škole a vo vývine dieťaťa predškolského veku má nezastupiteľné postavenie. Už významný slovanský pedagóg J. A. Komenský zdôrazňuje: „... ozdobou hry je obratnosť tela, veselá myseľ, poriadok, hrať sa vtipne a podľa pravidiel vyhrať statočnosťou a úskokom.“

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY**Knihy/monografie:**

- ALLEN, K. – MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatalního období do 8 let*. Praha : Portál, 2002. 192 s. ISBN 80-7178-614-4
- BARTUŠKOVÁ, M. a kol. *Pedagogika predškolského veku*. Bratislava : SPN, 1972. 315 s.
- BIČIŠŤOVÁ, M. – BJELOVÁ, M. – MRVOVÁ, A. *Dramatická výchova v materskej škole*. Bratislava : ÚMC, 1992. 176 s. ISBN 80-8575-602-1
- CLAYCOMBOVÁ, P. *Školka plná zábavy*. Praha : Portál, 1996. 246 s. ISBN 80-7178-069-3
- DOUŠKOVÁ, A. – KRUŽLICOVÁ, M. *Edukačná aktivita a zážitkové učenie v materskej škole*. Bratislava : Pro Solutions, s. r. o., 2012. 89 s. ISBN 978-80-8139-004-3
- DYNER, W. *Námetové hry detí v rodine a v materskej škole*. Bratislava : SPN, 1976. 503 s.
- EĽKONIN, D. B. *Psychológia hry*. Bratislava : SPN, 1983. 338 s. ISBN 67-004-83
- FÜLÖPOVÁ, E. – ZELINOVÁ, M. *Hry v materskej škole na rozvoj osobnosti dieťaťa*. Bratislava : SPN, 2003. 77 s. ISBN 80-10-00002-7
- GRABBETOVÁ, R. *Zahrajme sa spolu*. Bratislava : Mladé letá, 1999. 161 s. ISBN 80-06-00963-5
- GUZIOVÁ, K. *Program výchovy a vzdelávania detí v materskej škole*. Trenčín : Ludoprint, 1999. 208 s. ISBN 80-967721-1-2
- HAJDÚKOVÁ, V. a kol. *Príručka na tvorbu školských vzdelávacích programov pre materské školy*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2008. 254 s. ISBN 978-80-8052-324-4
- HENEK, T. *Hrou pripravujeme na školu*. Praha : SPN, 1975. 131 s.
- HLAVSA, J. a kol. *Psychologické metódy výchovy k tvorivosti*. Praha : SPN, 1986. 192 s.
- HOLÉCYOVÁ, O. – KLINDOVÁ, Ľ. – BERDYCHOVÁ, J. *Hry v mateřské škole*. Praha : SPN, 1961. 52 s.
- HUIZINGA, J. *Homo ludens*. Bratislava : Tatran, 1990. 382 s.
- KOLEKTÍV AUTOROV. *Pedagogická encyklopédia Slovenska*. Bratislava : Veda, 1984. 744 s.
- KOLEKTÍV AUTOROV. *Metodika predprimárneho vzdelávania*. Bratislava : ŠPÚ, 2011. 352 s. ISBN 978-80-968777-3-7
- KOMENSKÝ, J. Á. *Vybrané spisy II*. Bratislava : SPN, 1956. 79 s.
- KOSTRUB, D. *Od pedagogiky k didaktike materskej školy*. Prešov : Rokus, 2003. 120 s. ISBN 80-89055-35-4

KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha : Grada, 2005. 184 s.

ISBN 80-247-0852-3

KRÁLIČEK, J. *Hrajme sa s deťmi*. Bratislava : SPN, 1976. 170 s.

KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Praha : SPN, 1986. 264 s.

LYSÁKOVÁ, M. – KOPINOVÁ, Ľ. – PODHORNÁ, A. *Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku*.

Bratislava : SPN, 1989. 124 s.

MASTNAK, W. *Zmysly – umenie – život*. Prešov : Matúš, 1994. 159 s.

MERTIN, V. – GILLERNOVÁ, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*.

Praha : Portál, 2003. 248 s. ISBN 80-7178-799-X

MIŇOVÁ, M. – GMTROVÁ, V. – MOCHNÁČOVÁ, H. *Prosociálna výchova v materskej škole*.

Prešov : Rokus, 2002. 70 s. ISBN 80-89055-17-6

MIŇOVÁ, M. a kol. *Environmentálna výchova v materskej škole*. Prešov : Rokus, 2005. 67 s.

ISBN 80-89055-53-2

OPRAVILOVÁ, E. *Dieťa sa hrá a spoznáva svet*. Bratislava : SPN, 1988. 179 s.

PAĽKOVÁ, J. *Hráme sa s prierezovými témami*. Bratislava : Pro Solutions, s.r.o., 2012. 170 s.

ISBN 978-80-8139-011-1

PFEFFER, S. *Rozvíjíme emoce dětí*. Praha : Portál, 2003. 106 s. ISBN 80-7178-764-7

PODHÁJECKÁ, M. a kol. *Edukačnými hrami poznávame svet*. Prešov : Prešovská univerzita v

Prešove, Pedagogická fakulta, 2006. 219 s. ISBN 80-8068-514-2

PODHÁJECKÁ, M. *Edukačnými hrami poznávame svet*. 3. rozšírené, prepracované

a aktualizované vydanie. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2008.

234 s. ISBN 978-80-8068-797-7

PODHÁJECKÁ, M. – GUZIOVÁ, K. *Kompetencie v predškolskej edukácii*. Prešov : Prešovská

univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2012. 196 s. ISBN 978-80-555-0592-3

POCHANIČ, J. – GUBRICOVÁ, J. *Tvorivá dramatika v projektoch ISCED 0*. Bratislava : Pro

Solutions, s. r. o., 2012. 72 s. ISBN 978-80-8139-003-6

PORTMANOVÁ, R. *Hry pro tvořivé myšlení*. Praha : Portál, 2004. 118 s. ISBN 80-7178-876-7

PRUŽINSKÁ, Ľ. *Emocionálny svet detí predškolského veku*. Prešov : Rokus, 2006. 66 s.

ISBN 80-89055-65-6

PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. 400 s.

ISBN 80-7178-029-4

ROVNÝ, M. – ZDENĚK, D. *Pohybové hry*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo,

1982. 205 s.

RUSNÁČKOVÁ, M. *Naším deťom*. Bratislava : SPN, 1981. 347 s.

SOVÁK, M. a kol. autorov. *Defektologický slovník*. Praha : SPN, 1984. 480 s.

SVETLÍKOVÁ, J. *Výchova hrou*. Bratislava : Humanitas, 1998. 110 s. ISBN 80-968053-2-0

ŠIMOVÁ, G. – DARGOVÁ, J. *Tvorivé dieťa predškolského veku*. Prešov : Rokus, 2001. 64 s.
ISBN 80-89055-11-7

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Bratislava : ŠPU, 2009.
180 s. ISBN 978-80-969407-5-2

ŠVEC, Š. *Základné pojmy v pedagogike a andragogike*. 2. rozšírené vydanie, Bratislava : IRIS,
2002. 318 s. ISBN 80-88778-15-8

TICHÁ, E. *Základy špeciálnopedagogickej diagnostiky*. Bratislava : MABAG, 2008. 150 s.
ISBN 978-80-89113-60-6

TUREK, I. *Didaktika*. Bratislava : Iura Edition, spol. s r. o. 2008. 596 s. ISBN 978-80-8087-198-9

TUREK, I. *Didaktika*. Druhé vydanie, Bratislava : Iura Edition, spol. s r. o. 2010. 596 s.
ISBN 978-80-8087-322-8

Článok z monografie/zborníka:

MASARIKOVÁ, A. – IVANIČOVÁ, J. Didaktická hra vo výchovno-vzdelávacom procese. In *Zborník z odborného seminára Hra a hračka*. Bratislava : IUVENTA, 1999. s. 60 – 63

Článok v časopise:

SVOBODOVÁ, E. Návrh optimálnej štruktúry hračiek. In *Predškolská výchova*.
ISSN 0032-7220, 1990, ročník 45, č. 7, s. 18 – 21

Normy, legislatívne predpisy:

Nariadenie vlády SR č. 63/2011 zo 16. februára 2011 o technických požiadavkách a postupoch posudzovania zhody na hračky. 2011

Smernica Európskeho parlamentu a rady 2009/48/ES z 18. júna 2009 o bezpečnosti hračiek. 2009

Zákon NR SR č. 245/2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2008